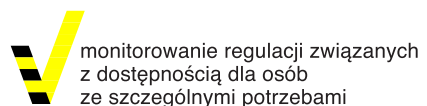

W kierunku dostępności

Raporty z monitoringu
wybranych podmiotów
w zakresie regulacji dostępności
dla osób ze szczególnymi
potrzebami

Opracowanie graficzne i skład:

Justyna Szklarczyk-Lauer

Korekta:

KorektArt Adam Osiński | korekart.pl

Wydawcy:

Fundacja Stabilo,

87-100 Toruń, Fosa Staromiejska 30/6, stabilo.

org.pl, biuro@stabilo.org.pl

INPRIS – Instytut Prawa i Społeczeństwa,

02-605 Warszawa, ul. Ursynowska 20/4, inpris.pl,

inpris@inpris.pl

Druk: TYRSA sp. z o.o. | tyrsa.pl

ISBN 978-83-941391-6-2

Publikacja jest rozpowszechniana bezpłatnie.

Wersja elektroniczna znajduje się na stronie

inpris.pl

Publikacja dostępna jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0)

Projekt „Dostępność – skuteczne i przejrzyste prawo” jest realizowany w partnerstwie przez: Fundację Stabilo (Lider) oraz INPRIS.

Projekt dofinansowany jest z Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w ramach osi II. „Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji”, działanie 2.16 „Usprawnienie procesu stanowienia prawa”.

W kierunku dostępności

Raporty z monitoringu
wybranych podmiotów
w zakresie regulacji dostępności
dla osób ze szczególnymi
potrzebami

Redakcja: Grzegorz Wiaderek, Łukasz Broniszewski

Hanna Pasterny, Bożena Wiesiołek, Celina Kamecka-Antczak,
Agata Markowska, Marta Wągiel, Kinga Niżewska, Jan Korczyński,
Patrik Wojciechowski, Joanna Stasięko, Katarzyna Anklewicz,
Katarzyna Król, Alicja Maciejewska, Renata Bigda, Jacek Kowalski,
Szymon Bober, Bogna Kociołowicz-Wiśniewska, Małgorzata Darmas

Warszawa 2022

Spis treści

str. 4

Wstęp

Grzegorz Wiaderek

I. str. 7

Monitoring dostępności Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego

*Hanna Pasterny,
Bożena Wiesiołek*

II. str. 19

Dostępność edukacji wyższej dla studentów ze spektrum zaburzeń autystycznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu

*Celina Kamecka-Antczak
Agata Markowska
Marta Wągiel*

III. str. 24

Tajemniczy klient na wystawie Caravaggio i inni mistrzowie w Zamku Królewskim w Warszawie

Kinga Niżewska

IV. str. 25

Monitoring dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami w IV Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu oraz XIV Liceum Ogólnokształcącym w Szczecinie

*Jan Korczyński
Patrik Wojciechowski*

V. str. 26

Monitoring deklaracji dostępności oraz strony internetowej Wrocławskiego Instytutu Kultury

Joanna Stasienko

VI. str. 28

Kontrola jakości dostosowania toalet dla osób z niepełnosprawnościami na dworcu kolejowym Łódź Fabryczna

*Katarzyna Anklewicz
Katarzyna Król*

VII. str.30

Monitoring dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej Kina Kosmos w Katowicach pod kątem osób z niepełnosprawnością ruchową i niepełnosprawnością wzroku

Alicja Maciejewska

VIII. str. 32

Rozpoznanie dostępności architektoniczno- komunikacyjnej w Urzędzie Skarbowym we Wrocławiu

Renata Bigda

- IX.** str. 33
Monitoring weryfikujący przekazanie informacji jednostkom gminy Września w sprawie obowiązku powołania koordynatora ds. dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Jacek Kowalski

- X.** str. 36
Monitoring w Urzędzie Miasta Torunia możliwości wejścia do budynku oraz poruszania się po urzędzie w celu załatwienia spraw urzędowych

Szymon Bober

- XI.** str. 37
Monitoring Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Toruniu w zakresie dostępu do miejsc parkingowych dla osób ze szczególnymi potrzebami

Szymon Bober

- XII.** str. 38
Monitoring regulacji w zakresie dostępności w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu

Bogna Kociołowicz-Wiśniewska

- XIII.** str. 41
Monitoring regulacji w zakresie dostępności w Sądzie Rejonowym w Pile

Małgorzata Darmas

str. 44

Aneks nr 1

Materiał pomocniczy do prowadzenia monitoringu w ramach projektu dotyczącego dostępności STABILO i INPRIS „Dostępność – skuteczne i przejrzyste prawo”

str. 46

Aneks nr 2

Wzór raportu z monitoringu

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zobowiązała państwa, w tym Polskę, do podjęcia odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami - na równi z innymi osobami – „dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich”.

W związku z koniecznością realizacji zobowiązań konwencyjnych w 2019 roku uchwalona została ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062, z późn. zm.), w której opisano, co to jest dostępność, jakie są obowiązki instytucji oraz komu i jak należy ją zapewnić. Dostępność powinna być zapewniona każdej mieszkającej w Polsce osobie ze szczególnymi potrzebami. Może być to właśnie osoba z niepełnosprawnością, osoba starsza, rodzic z dzieckiem w wózku, kobieta w ciąży i inne osoby.

W ustawie o zapewnianiu dostępności postanowiono, że podmioty publiczne muszą być dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami. Podmioty publiczne to przede wszystkim urzędy (np. urząd gminy, urząd skarbowy), ośrodki zdrowia, szkoły, domy kultury, biblioteki i in. Dostępność oznacza, że osoby ze szczególnymi potrzebami mogą samodzielnie korzystać z różnych usług, czyli np. wejść do urzędu, żeby załatwić swoją sprawę, poruszać się komunikacją publiczną czy też znaleźć potrzebne informacje na stronie internetowej. Zgodnie z ustawą przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe powinny „dążyć w prowadzonej przez siebie działalności do zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami”.

W ustawie wyróżnia się dostępność:

- architektoniczną – oznacza m.in. możliwość dotarcia komunikacją publiczną i wejścia do różnych budynków; w budynku powinny być swobodne przejścia, windy i podjazdy, dostosowane toalety; budynek powinien mieć widoczny plan, jak dojść do różnych pomieszczeń oraz wypukły plan dla osób niewidomych lub informację głosową;
- cyfrową – oznacza prawo każdej osoby do zapoznania się z informacjami na stronach internetowych, czyli np. dokumenty i informacje zamieszczone na stronie powinny móc przeczytać osoby niewidome i słabowidzące, a instrukcje filmowe powinny mieć napisy dla osób głuchych;

- informacyjno-komunikacyjnej – pozwala wszystkim dostawać informacje udostępniane przez podmiot publiczny oraz porozumiewać się w sposób odpowiadający danej osobie, np. przez telefon, e-mail, komunikator w języku łatwym do zrozumienia.

Każdy podmiot powinien opublikować deklarację dostępności opisującą, w jakim zakresie jest dostępny i czego może oczekiwać osoba mająca sprawę do załatwienia oraz ustanowić koordynatora ds. dostępności.

Jak widać z powyższego opisu wprowadzanie standardów dostępności w codzienne funkcjonowanie różnych instytucji jest procesem długotrwałym oraz wymagającym wiedzy i przygotowania. Konieczne jest też przygotowanie odpowiednich dokumentów i procedur.

Tego problemu dotyczył właśnie projekt „Dostępność – skuteczne i przejrzyste prawo” realizowany wspólnie przez Fundację Stabilo i Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS w latach 2020–2022. Projekt był dofinansowany z Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w ramach osi II. „Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji”, działanie 2.16 „Usprawnienie procesu stanowienia prawa.

W ramach projektu zrealizowaliśmy serię trzech czterodniowych szkoleń dla grupy ponad 60 przedstawicielek i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Celem warsztatów było przybliżenie uczestniczkom i uczestnikom tematu dostępności podmiotów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Jednym z efektów szkoleń i wspólnej pracy warsztatowej były opracowane przez uczestników plany monitoringów działań i usprawnień na rzecz dostępności wybranego podmiotu publicznego.

Niektórzy z uczestników warsztatów przeprowadzili pilotażowe monitoringi ze wsparciem zespołu INPRIS i STABILO. Niniejsza publikacja obejmuje wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonych działań monitoringowych. Współautorkami i współautorami publikacji są zatem wspólnie uczestniczki i uczestnicy projektu oraz zespoły STABILO i INPRIS. Przeprowadzone monitoringi miały bardzo różne zakresy i tematykę. Były działania bardzo rozbudowane i szczegółowe jak np.: monitoring dostępności Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego czy monitoring dostępności edukacji wyższej dla studentów ze spektrum zaburzeń autystycznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Były też monitoringi skoncen-

trowane na jednym, wybranym aspekcie funkcjonowania danej instytucji np.: monitoring w Urzędzie Miasta Torunia możliwości wejścia do budynku oraz poruszania się po urzędzie lub monitoring deklaracji dostępności oraz strony internetowej Wrocławskiego Instytutu Kultury. Wszystkie trzynaście monitoringów dotyczyło konkretnych i ważnych problemów oraz zawierają bardzo precyzyjne i użyteczne wnioski i rekomendacje. Zachęcamy do lektury i życzymy dobrych inspiracji do wprowadzania zmian.

Bardzo dziękujemy wszystkim uczestniczkom i uczestnikom naszego projektu za wspólną pracę, znakomitą atmosferę i bardzo dobre efekty projektu. Mamy nadzieję, że posłużą one dobrze jeszcze długo po zakończeniu naszych działań.

Projekt zrealizował zespół w składzie: Łukasz Broniszewski, Bogna Kociołowicz-Wiśniewska, Adrian Stelmaszyk (Fundacja STABILO) oraz Małgorzata Darmas, Ada Tymińska, Grzegorz Wiaderek (INPRIS).

I. Monitoring dostępności Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego

Hanna Pasterny
Bożena Wiesiołek
Centrum Rozwoju
Inicjatyw Społecznych
CRIS

1. Marszałkowski Budżet Obywatelski Województwa Śląskiego – informacje wstępne, uzasadnie- nie wyboru, zakres monitoringu

Niniejszy raport przedstawia wyniki monitoringu dostępności Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego. Budżet obywatelski to szczególny rodzaj konsultacji społecznych, który umożliwia mieszkańcom współdecydowanie o wydatkowaniu środków z budżetu województwa. Każdy mieszkaniec może zgłosić projekt. Pomysły, które pozytywnie przeszły ocenę formalną i merytoryczną, zostają poddane pod głosowanie mieszkańców. Te, które uzyskają największą liczbę głosów, są realizowane w następnym roku. W monitoringu zbadaliśmy dostępność strony internetowej <https://bo.slaskie.pl> w zakresie potrzebnym do głosowania oraz dokumentów, a także procedury głosowania i świadomość w obszarze dostępności wnioskodawców aplikujących o środki ze śląskiego budżetu obywatelskiego.

Biorąc pod uwagę, że budżety obywatelskie pozwalają na realizację zadań ważnych dla lokalnych społeczności i mogą mieć wpływ na podnoszenie jakości życia mieszkańców, przeprowadzyliśmy monitoring Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego pod względem jego dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Niezmiernie ważne jest, aby osoby ze szczególnymi potrzebami mogły w pełni wykorzystywać swój potencjał oraz aktywnie uczestniczyć w tworzeniu swojego otoczenia. Stąd też dostępność powinna polegać nie tylko na dostosowaniu dokumentów czy plików, ale przede wszystkim na aktywnym włączaniu osób z niepełnosprawnościami, uwzględnianiu ich potrzeb i możliwości oraz tworzeniu przestrzeni dostępnych dla wszystkich.

W roku 2022 odbyła się czwarta edycja Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego. Propozycje zadań były składane od 22 kwietnia do 16 maja, a głosowanie trwało między 24 sierpnia a 12 września. CRIS od pierwszej edycji współpracował z Urzędem Marszałkowskim, realizatorem budżetu, na rzecz zwiększenia dostępności. Zwróciliśmy uwagę m.in. na fakt, że bez użycia myszy nie da się wpisać kodu potwierdzającego oddanie głosu. Urząd był otwarty na wprowadzanie zmian. Również w bieżącej edycji na naszą prośbę zamieszczono edytowalną wersję listy poparcia i zgody władającego obiektem lub terenem. Jednak część przycisków i linków na stronie nadal nie ma prawidłowych etykiet, a regulamin nie obowiązuje wnioskodawców do zapewnienia dostępności.

**2. Opis metodologii
zastosowanej
w badaniu
Cel badania**

Głównym celem monitoringu było zbadanie, na ile dostępny jest Marszałkowski Budżet Obywatelski Województwa Śląskiego. Przez dostępność rozumie się możliwość sprawnego uczestnictwa na każdym z etapów realizacji budżetu. Zatem dostępność obejmuje zarówno możliwość oddania głosu, jak i zapoznania się z dokumentami. Z drugiej strony należy zwrócić uwagę na poziom świadomości w obszarze dostępności wnioskodawców aplikujących o środki ze śląskiego budżetu obywatelskiego. Działania powinny uwzględniać, że ich odbiorcami mogą być osoby z niepełnosprawnościami. Na przykład organizatorzy wyjazdów dla dzieci powinni mieć świadomość, że odbiorcą działania może być dziecko z niepełnosprawnością. W związku z tym pojawia się pytanie, czy organizatorzy zapewнили pulę środków, która będzie potrzebna na realizację wyjazdu dla osoby niepełnosprawnej.

**Zastosowane
metody
i narzędzia
badawcze**

W badaniu zastosowano następujące metody:

- pismo o dostęp do informacji publicznej, wysłane e-mailem po uprzedniej rozmowie telefonicznej,
- wywiad kwestionariuszowy,
- sprawdzenie strony internetowej przez osobę niewidomą korzystającą z komputera z czytnikiem ekranu.

Każda z wybranych metod miała za zadanie sprawdzić dostępność na różnej płaszczyźnie. Pismo o dostęp do informacji pozwoliło na pozyskanie materiału do monitoringu, tj. ośmiu zanonimizowanych wniosków, zapoznanie się ze zgłoszonymi działaniami oraz ich przegląd pod względem świadomości w obszarze dostępności wnioskodawców. Wywiad kwestionariuszowy został skierowany do Urzędu Marszałkowskiego i pozwolił przyjrzeć się tematowi dostępności z perspektywy pracownika urzędu. Kwestionariusz wysłałyśmy drogą mailową. W ankiecie zapytałyśmy o ocenę dostępności generatora wniosków oraz czy sprawdzono jego dostępność z czytnikiem ekranu używanym przez osoby niewidome i słabowidzące. Badanie pozwoliło także na sprawdzenie, czy do urzędu zostały skierowane pytania związane z kwestią dostępności i czego ewentualnie dotyczyły. W przeprowadzonym badaniu ankietowym zadałyśmy również pytania o wpływ przepisów na zapewnienie dostępności budżetu obywatelskiego – czy według respondenta znane mu przepisy stanowią barierę, czy pomagają. Wykorzystanie kwestionariusza ankiety dało możliwość pozyskania informacji na temat propozycji działań i dobrych praktyk, które wspierają dostępność budżetów obywatelskich. Trzecie narzędzie zastosowane w monitoringu to sprawdzenie strony internetowej przez osobę niewidomą używającą komputera z czytnikiem ekranu. Metoda ta

pozwoła na sprawdzenie dostępności strony internetowej Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego, a dzięki temu wskazanie, które funkcje działają oraz co wymaga ulepszeń.

**Zalety i ograniczenia
przyjętej strategii
badawczej
w kontekście
doświadczeń
z realizacji badania**

Wybrane metody oraz narzędzia badawcze pozwoliły na realizację celu niniejszego monitoringu. Dzięki różnorodności wykorzystanych metod możliwe było zapoznanie się z tematem dostępności wojewódzkiego budżetu obywatelskiego na różnych płaszczyznach oraz z perspektywy różnych osób. Dane uzyskane w odpowiedzi na pismo o dostęp do informacji publicznej umożliwiły zbadanie poziomu świadomości potrzeby zapewnienia dostępności w losowo wybranych wnioskach poddanych pod głosowanie w budżecie obywatelskim. Ankieta pozwoliła spojrzeć na zagadnienie dostępności z perspektywy pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Z kolei sprawdzenie strony internetowej przez osobę niewidomą korzystającą z komputera z czytnikiem ekranu umożliwiło poznanie opinii na ten temat osoby z niepełnosprawnością. Ciekawym doświadczeniem byłoby przeprowadzenie badania ankietowego wśród wnioskodawców; dałoby to wyraźniejszy obraz, jeżeli chodzi o poziom świadomości związany z zapewnieniem dostępności, oraz pozwoliłoby na wskazanie trudności na etapie składania wniosków. Równie ważnym doświadczeniem byłoby sprawdzenie strony internetowej przez osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności, np. z dysfunkcją słuchu czy niepełnosprawnością intelektualną.

3. Prezentacja danych z przeprowadzonych badań

3.1 Pismo o dostęp do informacji publicznej

W tegorocznej edycji do głosowania dopuszczono 105 wniosków – 23 w puli Eko i 82 w puli Regio podzielonej na 7 podregionów. W ramach dostępu do informacji publicznej poprosiliśmy Urząd Marszałkowski o przystanie elektronicznej wersji 1 wniosku z puli Eko i po 1 z każdego subregionu. Wskazaliśmy konkretne projekty. Odpowiedź przysłała szybko – czekaliśmy niespełna tydzień. Otrzymaliśmy pliki bez danych wnioskodawców. Urząd przysłał je w formacie PDF, tekstowym, więc dostępnym także dla czytników ekranu używanych przez osoby niewidome i słabowidzące. Poniżej została zamieszczona krótka analiza poszczególnych projektów pod kątem dostępności.

nazwa projektu	planowane działania	dostępność
Blank zielony plac – całkiem zielone podwórko Pula Eko	Widowisko multimedialne, które dzięki światłu i dźwiękowi zachwyci widza pięknem przyrody województwa śląskiego	Brak informacji, czy koszt filmu uwzględni adaptacje dla osób z niepełnosprawnościami: audiodeskrypcję, napisy, tłumaczenie na język migowy. Nie ma też informacji, by takie dostosowania były planowane podczas wydarzeń na żywo ani o dostosowaniu folderu, np. wydaniu go także w wersji elektronicznej, z tekstowym opisem zdjęć, zamieszczeniem w wersji papierowej kodu QR do filmiku lub strony internetowej w języku migowym.
Wakacyjna akademia sportu Podregion nr 1: powiaty bielski, cieszyński, żywiecki oraz miasto na prawach powiatu Bielsko-Biała	Zajęcia sportowe i turniej dla 90 dzieci i młodzieży. Pierwszeństwo w rekrutacji będą miały dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i niekorzystające z wakacyjnego wypoczynku	Skoro jest mowa o zagrożeniu wykluczeniem, można by się spodziewać, że wnioskodawca uwzględni także dzieci z niepełnosprawnościami. Jednak z opisu nie wynika, jakie zaplanowano dla nich aktywności, metody i techniki prowadzenia zajęć.

Sportowe wakacje nad morzem dla dzieci, młodzieży i dorosłych o niskim statusie materialnym

Podregion nr 2:
powiaty bieruńsko-
-lędziński, pszczyński
oraz miasta na prawach
powiatu Katowice,
Mysłowice, Tychy

10-dniowe wakacje w Jastrzębiej Górze, 25 uczestników, 12–13-osobowe grupy. Wnioskodawcy piszą: „Chcemy, aby zatarty się granice wynikające z różnego poziomu życia”. Planują zabawy integracyjne, wycieczki, trening samoobrony, zadbanie o zdrowie psychiczne poprzez zajęcia jogi o zachodzie słońca.

Nie ma mowy o udziale osób z niepełnosprawnościami, wyborze dostępnego ośrodka, autokarze przystosowanej do potrzeb osoby poruszającej się na wózku.

Wychowanie komunikacyjne dla uczniów szkół z powiatów mikołowskiego, raciborskiego i rybnickiego, a także miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory

– w zakresie zasad dotyczących ruchu drogowego oraz technik udzielania pierwszej pomocy-

Podregion nr 3:
powiaty mikołowski,
raciborski, rybnicki, wodzisławski oraz miasta na prawach powiatu Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory

Projekt zakłada rekrutację uczniów wszystkich szkół podstawowych i ponadpodstawowych, łącznie 300 osób powyżej 10 roku życia.

Zapis „wszystkie” pozwala przypuszczać, że uwzględniono też szkoły specjalne i ośrodki szkolno-wychowawcze, np. dla niesłyszących i słabosłyszących. Dzieci z niepełnosprawnościami również mogą zdobyć kartę rowerową czy nauczyć się zasad udzielania pierwszej pomocy. Jednak z opisu projektu nie wynika, by był kierowany także do tej grupy. Nie przewidziano adaptacji dla uczniów z niepełnosprawnościami.

Ekumeniczne miejsce spotkań – kaplica w Szpitalu w Toszku

Podregion nr 4: powiaty gliwicki, lubliniecki, tarnogórski oraz miasta na prawach powiatu Bytom, Gliwice

Kaplica miejscem dialogu. Projekt skierowany również do obywateli Ukrainy. „Kaplica będzie przystosowana dla osób ze szczególnymi potrzebami. Będzie to także miejsce wydarzeń kulturalnych, szkoleń i prelekcji”.

Planowany zakup windy schodowej. Nie uwzględniono innych niepełnosprawności, np. instalacji pętli indukcyjnej dla osób słabostyszących, kontrastowych oznaczeń dla słabowidzących.

Film dokumentalny o parku Śląskim

Podregion nr 5: miasta na prawach powiatu Chorzów, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Zabrze

„Ok. 20-minutowy materiał będzie ogólnodostępny m.in. na platformie YouTube, aby mogli go zobaczyć wszyscy mieszkańcy województwa śląskiego”.

Mimo że jest mowa o wszystkich mieszkańcach, w opisie i budżecie nie przewidziano dostosowań dla osób z niepełnosprawnościami: audiodeskrypcji, napisów, tłumaczenia na język migowy.

Aktywna jesień życia-

Podregion nr 6: powiaty częstochowski, kłobucki, myszkowski oraz miasta na prawach powiatu Częstochowa

Cykl wydarzeń kulturalno-rozrywkowych dla seniorów, również zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnymi potrzebami i niepełnosprawnych. Darmowy transport.

Nie wiadomo, czy w razie potrzeby autokar będzie dostępny dla osób na wózkach, jak wygląda dostępność miejsca, w którym będą odbywały się wydarzenia (np. czy jest podjazd dla wózków, pętla indukcyjna dla osób słabostyszących), czy przewidziano wsparcie asystentów/wolontariuszy, na ile dostępna będzie oferta kulturalno-rozrywkowa, np. audiodeskrypcja, tłumaczenie na język migowy.

Śladami Janosika w Podzamczu
Podregion nr 7: powiaty będziński, zawierciański oraz miasta na prawach powiatu Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec

Występy lokalnych i regionalnych artystów; światło, muzyka, taniec i śpiew.

Z opisu nie wynika, na ile dostępne jest miejsce, np. czy w pobliżu są miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami, toaleta dostępna dla osób na wózku.

3.2 Wywiad kwestionariuszowy

Wywiad kwestionariuszowy został wysłany drogą mailową do Referatu Budżetu Obywatelskiego, który wchodzi w skład Departamentu Projektów Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Ankieta była anonimowa. Składała się z siedmiu pytań – każde z nich dotyczyło dostępności, a niektóre rozwiązań zwiększających dostępność budżetu obywatelskiego. W pierwszym pytaniu zastosowano skalę (1–6) i poproszono respondenta o ocenę dostępności generatora wniosków. W odpowiedzi wskazano najwyższą wartość, co oznaczało, że dostępność w ocenie badanego jest wysoka. Ankieta pozwoliła także na pozyskanie informacji o tym, że dostępność generatora została sprawdzona przez pracownika urzędu narzędziami ewaluacyjnymi identyfikującymi błędy dostępności aplikacji przeglądawkowych zgodnie z wytycznymi WCAG. W ankiecie zapytałyśmy również, czy osoby fizyczne bądź organizacje pozarządowe kontaktowały się z urzędem w kwestii dostępności. Okazało się, że zrobiła to jedna organizacja pozarządowa – Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS. Złożona prośba dotyczyła zamieszczenia wzoru wniosku oraz innych dokumentów w formacie edytowalnym, np. DOC.

Ankieta zawierała także pytanie o ocenę wpływu znanych przepisów na zapewnienie dostępności budżetu obywatelskiego. Respondent wskazał, że znane mu przepisy pomagają, co uzasadnił następująco: „Zapisy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1062) określają zasady dostępności dla osób niepełnosprawnych, pozwalając im na pełniejsze korzystanie z inicjatyw społecznych. W województwie śląskim jedną z inicjatyw podejmowanych przez samorząd województwa jest Marszałkowski Budżet Obywatelski. Dzięki spełnieniu zapisów ww. ustawy mieszkańcy niepełnosprawni mają możliwość zgłoszenia zadań, które wpłyną na rozwój regionu, w którym mieszkają”.

Jedno z ostatnich pytań dotyczyło wskazania działań, które mogłyby zwiększyć/wesprzeć dostępność budżetu obywatelskiego województwa śląskiego. Ankietowany zauważył, że dotychczas urząd nie spotkał się ze zgłoszeniem braku dostępności Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Śląskiego. Podkreślił także ważną rolę Internetu i potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na to, aby narzędzia tam zawarte były dostępne dla wszystkich, w tym dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo respondent wskazał, że w IV edycji Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego zrezygnowano z konieczności dosyłania oryginałów formularzy zgłoszeniowych (zgłaszanie zadań jedynie w formie elektronicznej), co przekłada się na ułatwienie złożenia

propozycji zadań przez osoby niepełnosprawne. Ostatnie z siedmiu pytań dotyczyło wskazania dobrych praktyk wspierających dostępność, które stosuje się w innych wojewódzkich lub miejskich budżetach obywatelskich. Badany wskazał, że taką dobrą praktyką jest stosowanie elektronicznych list poparcia – poparcie dla danego projektu poprzez link do listy poparcia.

3.3 Sprawdzenie strony internetowej przez osobę niewidomą korzystającą z komputera z czytnikiem ekranu

Na stronie internetowej <https://bo.slaskie.pl> zamieszczono deklarację dostępności. Została ona sporządzona na podstawie samooceny urzędu. Na etapie składania wniosków na prośbę CRIS-u listę poparcia i formularz zgody zamieszczono w wersji edytowalnej – wcześniej był tylko PDF. Opis wniosków dopuszczonych do głosowania zamieszczono w tekstowym pliku PDF. Można więc było go pobrać i zapoznać się ze szczegółami każdego projektu. Samo głosowanie również było dostępne i nie wymagało użycia myszy. Wystarczyło wpisać dane, a następnie kod z SMS-a. Problem pojawiał się, gdy osoba korzystająca z czytnika ekranu chciała przeczytać opis danego projektu dopiero w trakcie głosowania. Pod nazwą każdego zadania był przycisk „zobacz więcej”. Po naciśnięciu na nim enteru lub spacji opis się nie pojawiał. Opisy zrobiono w formie wyskakujących okien pop-up. Ponadto filmik zachęcający do głosowania nie zawiera tłumaczenia na język migowy.

Zależało nam na sprawdzeniu dostępności generatora, poprzez który składa się wnioski. Niestety Urząd Marszałkowski poinformował nas, że dostęp do niego jest możliwy wyłącznie w okresie składania wniosków. Sprawdzenie jego dostępności będzie więc możliwe dopiero w przyszłym roku.

4. Kluczowe wnioski z badania

Z analizy projektów udostępnionych przez Urząd Marszałkowski wynika, iż **większość wnioskodawców ma niewielką świadomość w obszarze dostępności. Kwestii dostępności nie uwzględniają nawet wnioskodawcy, którzy w opisie zadań zaznaczają, że odbiorcami będą wszyscy mieszkańcy województwa (film o parku Śląskim) lub wszyscy uczniowie szkół podstawowych (zajęcia z udzielania pierwszej pomocy)**. Natomiast zajęcia sportowe są kierowane głównie do dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, a wakacyjny wyjazd nad morze – do osób o niskim statusie materialnym, lecz ani w opisie, ani w budżecie nie ma mowy o specjalnych potrzebach. Nieco lepiej wypada projekt wydarzeń kulturalno-rozrywkowych dla seniorów (przewidziano darmowy transport, ale nie wiemy nic więcej o planowanej dostępności) i projekt kaplicy ekumenicznej. Wnioskodawca projektu kaplicy uwzględnił środki na zakup windy schodowej, lecz powielił stereotyp, że osoba niepełnosprawna to osoba poruszająca się na wózku.

Jednak skoro regulamin budżetu obywatelskiego nie wymagał zwrócenia uwagi na dostępność, nie można zarzucić wnioskodawcom, że złamali jego zapisy. Pieniądze z Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego to środki publiczne. Od roku 2019 obowiązują ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz o dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, więc w regulaminie budżetu bezwzględnie powinny znaleźć się zapisy obligujące wnioskodawców do zapewnienia dostępności.

Analiza wyników ankiety pokazuje dużą otwartość urzędników w kwestii dostępności. Na uznanie zasługuje fakt, że pracownik sprawdził dostępność generatora wniosków. Zalecamy, by przed kolejną edycją sprawdziła go także osoba niewidoma używająca komputera z czytnikiem ekranu. Wskazane byłoby również sprawdzenie przez osobę niewidomą dostępności strony internetowej.

Dziwi fakt, że w trakcie czterech edycji budżetu obywatelskiego nasze stowarzyszenie jako jedyne kontaktowało się z Urzędem Marszałkowskim w sprawie zwiększenia dostępności. CRIS nie działa stricte na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Sądziliśmy, że z urzędem w sprawie budżetu współpracowały też inne organizacje pozarządowe, np. Polski Związek Głuchych, Polski Związek Niewidomych, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną. Brak zainteresowania organizacji i osób fizycznych może świadczyć o tym, że Marszałkowski Budżet Obywatelski nadal jest mało znany wśród mieszkańców województwa, w tym z niepełnosprawnościami. Być może niepełnosprawni mieszkańcy nie wiedzą, że również oni mogą zgłosić projekt, który przyczyni się do rozwoju regionu, a nawet może bezpośrednio wpłynąć na ich sytuację, np. dostosowanie budynku czy zorganizowanie dostępnych wakacji. Na zwiększenie zainteresowania głosowaniem korzystnie mogłoby wpłynąć zamieszczenie na stronie internetowej informacji w języku migowym i tekście łatwym do czytania i zrozumienia, a także rozpowszechnienie tych materiałów przez organizacje pozarządowe.

Ponadto **warto stworzyć przestrzeń umożliwiającą dzielenie się wątpliwościami w zakresie dostępności i wymianę dobrych praktyk.** Byłoby to pomocne zarówno dla organizatorów marszałkowskich budżetów obywatelskich, jak i budżetów miejskich. Proponujemy np. stworzenie internetowego forum dyskusyjnego lub listy mailingowej. W promowaniu dostępności

pomogłoby również zorganizowanie konferencji na ten temat w kontekście budżetów obywatelskich.

5. Rekomendacje

Poniższe rekomendacje wynikają z naszych własnych obserwacji i doświadczeń, doświadczeń znajomych zainteresowanych złożeniem wniosku i głosowaniem w budżecie obywatelskim oraz pytań, które kierowali do nas seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami. Ponadto przeprowadziłyśmy rozmowę telefoniczną z pracownicą Wydziału Kultury i Promocji Miasta w Sosnowcu, która opowiedziała o dobrych praktykach mogących przyczynić się do zwiększenia dostępności budżetu obywatelskiego.

- **Uzupełnienie regulaminu o zapisy dotyczące dostępności.** Zwrócenie uwagi na dostępność również na etapie oceny wniosków i w kampanii informacyjno-promocyjnej budżetu obywatelskiego.
- **W formularzu wniosku dodanie obowiązkowego pola: „w jaki sposób zapewnisz dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami”.** Dałoby to wnioskodawcy możliwość zastanowienia się nad zastosowaniem adaptacji już na etapie planowania zadania. Oczywiście jest, że w niektórych projektach nie ma miejsca na dostępność (np. modernizacja kanalizacji), więc w formularzu powinna być też opcja „nie dotyczy”.
- **Usunięcie z regulaminu punktu 2.9: „W szacunkowym kosztorysie zgłaszanego zadania mogą być uwzględnione koszty osobowe wynoszące nie więcej niż 50% wartości wnioskowanej kwoty”.** Ograniczenie kosztów osobowych do 50% to niepotrzebne utrudnienie dla wnioskodawców. Ten zapis jest też bardzo niekorzystny dla osób z niepełnosprawnościami, ponieważ uniemożliwia aplikowanie np. o zajęcia rehabilitacyjne, w których przypadkiem głównym kosztem byłyby wynagrodzenia specjalistów. Z tego powodu osoba, która w tegorocznej edycji zamierzała złożyć wniosek na rzecz zdrowia psychicznego, w tym na zajęcia terapeutyczne dla osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego i ich rodzin, nie mogła aplikować, gdyż wniosek zostałby odrzucony.
- **W regulaminie uzupełnienie opisu procedury głosowania o zapis: „Każdy mieszkaniec może poprzeć zadanie z dowolnego podregionu”.** Taka informacja powinna znaleźć się również w ogłoszeniu o głosowaniu. Osoby, które głosują także w budżetach miejskich, myślą, że wniosek podregionalny jest odpowiednikiem wniosku osiedlowego i że mogą zagłosować tylko na projekt z podregionu, w którym mieszkają.
- **W regulaminie, opisach wniosków itd. stosowanie zapisu liczb bez spacji, przecinków i kropek.** Taki zapis jest niezrozumiały dla osób korzystających

z czytnika ekranu, który np. liczbę 200 000 czyta „dwieście zero zero zero”.

- **W regulaminie oraz ogłoszeniu o głosowaniu dodanie informacji, że na jeden numer telefonu może przyjść pięć kodów.** Jest to istotne, bo osoby nieposiadające telefonu komórkowego i niekorzystające z Internetu nie zawsze wiedzą, że mogą kogoś poprosić o zagłosowanie w ich imieniu.
- **Zmiana sposobu zbierania podpisów na liście poparcia lub przynajmniej uproszczenie listy.** Obecnie lista ma aż 12 stron. Może to być problem dla osób zbierających podpisy, nie tylko z niepełnosprawnościami. Warto wdrożyć rozwiązanie, które w bieżącym roku zastosowano w Sosnowcu. Listę poparcia można było podpisać w sposób tradycyjny lub przez wypełnienie formularza Google. Trzeba było wpisać tytuł zadania, imię, nazwisko, zaznaczyć oświadczenie, że jest się mieszkańcem Sosnowca, oraz o przetwarzaniu danych osobowych.
- **Stworzenie zespołu konsultacyjnego współpracującego z Urzędem Marszałkowskim w kwestiach dostępności.** Taki zespół mógłby nie tylko sprawdzić dostępność dokumentów i procedury głosowania, ale też uczestniczyć w ocenie wniosków. Dobrym przykładem jest Sosnowiec, gdzie każdy mieszkaniec niebędący autorem wniosku mógł zgłosić się do zespołu konsultacyjnego, który zajmował się weryfikacją zgłoszonych projektów.
- **Uproszczenie głosowania.** Obecnie każdy mieszkaniec może poprzeć od jednego do trzech projektów regionalnych i od jednego do trzech z puli Eko, przydzielając im od jednego do trzech punktów. Taki system stanowi trudność dla niektórych seniorów, osób głuchych i z niepełnosprawnością intelektualną, które się w nim gubią. W miejskich budżetach obywatelskich możemy poprzeć jeden projekt osiedlowy i jeden ogólnomiejski. Ludzie są przyzwyczajeni do tego systemu, więc w budżecie wojewódzkim warto wprowadzić taki sam schemat.
- **Umożliwienie odrębnego zagłosowania na wniosek z puli Regio i puli Eko.** Obecnie po wpisaniu hasła, które otrzymujemy SMS-em, nie możemy zagłosować ponownie, nawet jeśli nie oddaliśmy głosu na obie pule. Pojawia się komunikat, że dane zostały już wykorzystane. Co prawda jest to napisane w regulaminie i na stronie internetowej, lecz takie rozwiązanie nie dla wszystkich jest wystarczające, szczególnie dla tych, którzy w głosowaniu korzystają z pomocy osoby trzeciej, np. członka rodziny. Osoby lobbujące na rzecz poparcia jakiegoś wniosku nie zawsze informują, że można poprzeć wniosek z drugiej puli. Bywa, że senior dowiaduje się o tym później, gdy już zagłosował. Nie ma już wówczas możliwości udzielenia poparcia kolejnemu wnioskowi.

- **Zwiększenie liczby punktów terenowych, w których można głosować.** Osoby mniej biegłe w korzystaniu z nowych technologii mogłyby uzyskać tam pomoc.
- **Zaangażowanie wolontariuszy, którzy wyposażeni w tablet lub smartfon odwiedzaliby seniorów i osoby z niepełnosprawnościami, proponując im pomoc w oddaniu głosu.** Informacje o takiej akcji powinny zostać szeroko rozpropagowane (np. plakaty, miejskie gazetki, ogłoszenia duszpasterskie w kościołach), by zwiększyć zaufanie seniorów do wolontariuszy.
- **Sprawdzenie dostępności strony internetowej pod kątem standardów WCAG 2.1.** Rekomendujemy zamieszczenie informacji o głosowaniu w języku migowym i tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR) dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, nadawanie linkom i przyciskom konkretnych nazw, zamieszczanie dokumentów w wersji edytowalnej, by można było wypełnić je na komputerze.
- **Sprawdzenie dostępności generatora wniosków przez osobę niewidomą korzystającą z czytnika ekranu.** Sugerujemy, by nie był to informatyk, bo osoba posiadająca dużą wiedzę techniczną być może w jakiś sposób sobie poradzi, np. korzystając z dodatkowego oprogramowania. Ważny jest punkt widzenia przeciętnego użytkownika, ponieważ budżet obywatelski powinien być łatwo dostępny dla każdego.
- **Umożliwienie składania wniosków także e-mailem, jak to zostało zrobione w budżecie obywatelskim w Jastrzębiu-Zdroju.** To duże ułatwienie dla osób, które mają pomysł na działania, lecz nie są biegłe w korzystaniu z technologii. Edytowalny formularz będzie dla nich łatwiejszą opcją niż generator.

II. Dostępność edukacji wyższej dla studentów ze spektrum zaburzeń autystycznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu

*Celina Kamecka-Antczak
Agata Markowska
i Marta Wągiel*
adwokatki-asystentki
w projekcie
LIDER-ADWOKAT
STUDENTA Z ASD

Najważniejszy komunikat z monitoringu

Na badanej uczelni wciąż jako ludzi ze szczególnymi potrzebami postrzega się tylko osoby mające orzeczenie o niepełnosprawności – do tej grupy adresowana jest także większość rozwiązań związanych z zapewnieniem wsparcia adekwatnego do potrzeb, co wyklucza z rozważań o wsparciu dostępności edukacji akademickiej sporą część studentów z ASD. Potrzeby osób ze spektrum zaburzeń autystycznych zostały (przynajmniej) częściowo pominięte w regulacjach ustawy o dostępności. Nie są też obecne w rozwiązaniach zapewniających dostępność oferowanych przez monitorowaną uczelnię.

Na uwagę zasługuje jednak przystąpienie badanej uczelni do projektu „Lider-adwokat studenta z ASD”, mającego zwiększyć dostępność szkolnictwa wyższego dla osób ze spektrum autyzmu. Na tym etapie działania te realizowane są jednak w formie projektu zarządzanego przez organizację pozarządową i nie ma pewności, czy wypracowane rozwiązania zostaną wdrożone jako stała praktyka uczelni.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

- Studenci ze spektrum zaburzeń autystycznych (ASD) to zróżnicowana i coraz liczniejsza grupa społeczności akademickiej. Jednocześnie jest to grupa, której część potrzeb – jak się wydaje – nie została uwzględniona w ustawie o dostępności. Podobnych rozwiązań brakuje także w regulacjach badanej uczelni. Sytuacja ta może wynikać z niskiej społecznej świadomości dotyczącej spektrum.
- Wielu studentów z ASD to osoby, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności. Część z nich to także osoby, które dopiero teraz, w dorosłości, otrzymują diagnozę lub są w jej trakcie. Istotnym problemem analizowanych rozwiązań, które oferuje badana uczelnia, jest to, że są one adresowane do osób z takim orzeczeniem (lub co najmniej identyfikujących się jako osoba z niepełnosprawnością). Ogranicza to możliwość skorzystania z nich sporej części studentów ze spektrum. W tym przypadku istotne byłyby: zmiana adresatów uczelnianych rozwiązań na osoby ze szczególnymi potrzebami, a także zmiany w nomenklaturze stosowanej w nazwach instytucji oraz w regulaminach i idące za tym zmiany w świadomości.
- Dostęp do części istniejących na badanej uczelni rozwiązań jest dodatkowo ograniczony przez długi czas oczekiwania na skorzystanie z nich lub brak powszechnych i dostępnych informacji na ich temat (niska świadomość dot. w ogóle istnienia danych rozwiązań).

Wśród trudności najczęściej doświadczanych przez studentów z ASD znalazły się: trudności w samodzielnym załatwianiu spraw administracyjnych (ko-

niecznych np. do rozliczenia roku); przebodźcowanie sensoryczne (zbyt duży poziom hałasu na uczelni i w pracowni, dyskomfort spowodowany dźwiękami niezauważalnymi dla osób neurotypowych); trudności w załatwianiu swoich spraw z wykładowcami i/lub brak zrozumienia wykładowców dla towarzyszących ASD zaburzeń zgłaszanych przez studenta; trudności podczas ekspozycji społecznej i idące za nimi trudności w zaliczeniu przedmiotów, w których systemie oceniania istotną rolę odgrywa np. ocena za aktywność na zajęciach; trudności związane z towarzyszącą nadpobudliwością psychoruchową (problem, by spokojnie wytrzymać 90 minut wykładu). Niektórzy studenci zgłosili także trudności takie jak: problemy z samodzielnym poruszaniem się po kampusie; problemy z samodzielnym organizowaniem czasu pracy (nauki); problemy z funkcjonowaniem społecznym poza zajęciami: samodzielne mieszkanie, robienie zakupów etc.; poczucie społecznej izolacji z powodu braku zrozumienia/akceptacji dla towarzyszących ASD zachowań (np. krążenie z książką po bibliotece zamiast siedzenie poskutkowało zakazem samodzielnego korzystania z biblioteki dla pewnego studenta).

- Część dostosowań związanych z przestymulowaniem sensorycznym (rozwiązania konsultowane/proponowane przez samych studentów z ASD) byłaby w prosty sposób możliwa do wprowadzenia, np. poprzez zorganizowanie pokojów wyciszenia, udostępnienie w salach wykładowych aktywnych krzesel lub piłek do siedzenia, umożliwienie pracy studentom gdzieś z boku/tyłu zbyt hałaśliwej pracowni lub (w miarę możliwości, zależnie od przedmiotu i etapu studiów) indywidualnie w pracowni obok, ew. stosowanie indywidualnych ekranów akustycznych, pozwalających częściowo izolować hałas otoczenia, a także zgoda na stosowanie słuchawek lub stoperów do uszu itp. Rozwiązania te nie są jednak zwykle stosowane, ponieważ w społeczności akademickiej brakuje świadomości dotyczącej specyfiki i uciążliwości zaburzeń sensorycznych towarzyszących ASD; najczęściej traktowane są jako fanaberia, z którą student powinien sobie poradzić. Ustawa o dostępności nie porusza także kwestii dostosowań ze względu na przestymulowanie sensoryczne czy nadpobudliwość psychoruchową – nie daje zatem możliwości, by na jej podstawie egzekwować stosowanie takich rozwiązań. Często też wśród samych studentów z ASD nie ma świadomości, w jaki sposób mogliby poradzić sobie z towarzyszącymi trudnościami.
- Istotne w tym zakresie byłoby podnoszenie świadomości społeczności akademickiej (w tym samych studentów ze spektrum) na temat ASD.
- Wśród zaproponowanych przez studentów rozwiązań były także znaki pozio-

me wskazujące drogę do poszczególnych punktów na kampusie (istnieją tam znaki pionowe, ale wielu studentów z ASD nie podnosi wzroku). Wymieniamy tu rozwiązania, które zostały wypracowane wspólnie ze studentami z ASD, ponieważ w ustawie o dostępności nie wymieniono rozwiązań mających wspierać dostępność przestrzeni publicznej dla tej właśnie grupy osób. Pragniemy także zaznaczyć, że dokumentem nadrzędnym nad ustawą jest Konwencja ONZ, z której zapisów możemy wyprowadzić konieczność rozważenia właśnie takich dostosowań.

- Stosowanym na wielu zagranicznych uczelniach rozwiązaniem ekspozycji społecznej jest alternatywne ocenianie (inne zadania do wykonania) dla studentów, którzy zgłaszają problemy ze swobodnym wypowiedzianiem się na forum grupy. Rozwiązanie to stosowane jest także przez niektórych wykładowców na badanej uczelni, jednak nie jest to wymagane ani regulowane przez żaden uczelniany akt prawny. Wielu wykładowców nie ma też po prostu świadomości, że takie rozwiązanie jest istotne.
- Oferowane przez Zespół ds. Studentów Niepełnosprawnych rozwiązania to: asystent dydaktyczny (osoba pomagająca poruszać się po kampusie i robić notatki), stypendium specjalne, zakwaterowanie w dostosowanym (głównie dla osób z niepełnosprawnością ruchową) akademiku. Projekty zajęć grupowych (np. na basenie), nawet jeśli są dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami, a nie tylko osób niepełnosprawnych, nie zawsze są adekwatne dla studentów z ASD.

- Spośród rozwiązań proponowanych w regulaminie studiów jest tylko możliwość wnoszenia o Indywidualną Organizację Studiów.

Wielokrotnie słyszaną odpowiedzią na zgłaszane trudności jest: „Nie każdy musi mieć studia wyższe”. Częstym argumentem wykładowców jest także to, że dany student nie spełnia założonych efektów kształcenia (duża część tych efektów dotyczy właśnie funkcjonowania społecznego, w tym pracy w grupie czy publicznego prezentowania efektów swojej pracy), a w związku z tym nie może uzyskać zaliczenia z danego przedmiotu, gdyż bez osiągnięcia tych efektów nie powinien w ogóle ukończyć studiów. Zwraca to uwagę na brak indywidualizacji w szkolnictwie wyższym (efekty kształcenia są założeniem ministerialnym), a w rezultacie na dużą barierę dla ukończenia edukacji wyższej przez osoby neuroatypowe, mające szczególne potrzeby w kontekście funkcjonowania społecznego. W takim podejściu nie wykorzystuje się także potencjału – często wyższego niż przeciętny – osób z ASD w innych aspektach dotyczących studiowanej dziedziny. Zwrócić tu należy uwagę, że wszyscy

studenci z ASD zostali zrekrutowani na uczelnie według tych samych zasad co pozostali oraz że studiowanie jest złożonym procesem, w wyniku którego niektóre z wymaganych kompetencji społecznych mogą zostać wypracowane na późniejszym etapie studiów (szczególnie w połączeniu z adekwatnym wsparciem). (To tak, jakby osoba poruszająca się na wózku nie mogła zostać nauczycielem wychowania przedszkolnego – bo przecież nie będzie mogła np. turlać się z dziećmi na dywanie).

Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami

1. Zebrano informacje dotyczące oferowanych przez Uniwersytet form wsparcia w realizacji studiów, z których mogą skorzystać studenci ze spektrum zaburzeń autystycznych, a także rzeczywistej dostępności tych form dla studentów z ASD. Ustalono też, jakich trudności podczas studiów doświadczają studenci z ASD i czy oferowane przez uczelnię wsparcie realnie odpowiada na potrzeby związane z tymi trudnościami.
2. Zastosowano analizę dokumentów zastanych: regulaminu studiów UMK oraz zakresu obowiązków Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych.
3. Dokonano przeglądu działających w strukturach Uniwersytetu podmiotów odpowiedzialnych za organizację wsparcia dla studentów ze specjalnymi potrzebami: Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych, Uniwersyteckiego Centrum Wsparcia (pomoc psychologiczna), Pełnomocnika Rektora ds. Równego Traktowania.
4. Przeprowadzono wywiady ze studentami z ASD – nie ma danych dotyczących liczby studentów ze spektrum zaburzeń autystycznych na badanej uczelni, ale podczas monitoringu udało się dotrzeć do kilkunastu takich osób, z których 5 wzięło udział w wywiadach.
5. Przeprowadzono badanie typu „tajemniczy klient” w uczelnianym Zespole ds. Studentów Niepełnosprawnych.
6. Dokonano obserwacji uczestniczącej w trakcie pierwszego semestru realizacji projektu „Lider-adwokat studenta z ASD”.
7. Poszukiwano informacji:
 - z jakich form wsparcia mogą skorzystać studenci z ASD,
 - czy oferowane formy wsparcia są dostępne dla wszystkich studentów z ASD,
 - czy są jakieś bariery utrudniające skorzystanie z danej formy wsparcia przez studenta z ASD, a jeśli tak, to jakie,
 - czy Uniwersytet realizuje jakieś działania na rzecz zwiększenia dostępności uczelni dla studentów z ASD.
8. Co wynika z tych danych? Jakie są argumenty za naszymi wnioskami i rekomendacjami?

- Większość działań Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych dotyczy wsparcia dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności.
 - Zainteresowanie ofertą Centrum Wsparcia (pomoc psychologiczna) jest bardzo duże – czas oczekiwania na pierwszą wizytę wynosi około trzech miesięcy.
 - Zespół ds. Studentów Niepełnosprawnych to jednostka, w której skład wchodzi dwie osoby, co znacząco ogranicza możliwości realizowania innych zadań niż przydzielanie stypendiów specjalnych oraz asystentów dydaktycznych (działania prowadzone przez jednostkę w zasadzie ograniczają się do tych dwóch aspektów).
 - Nie ma w żadnym dokumencie informacji na temat uniwersalnego projektowania zajęć (nie ma takiego wymogu ani takiej sugestii). Brakuje regulacji dotyczących np. adaptacji materiałów dydaktycznych do potrzeb osób neuroatypowych. Oferta uczelni ogranicza się do wsparcia osób z niepełnosprawnością słuchu, wzroku, narządu ruchu, przede wszystkim do zakresu robienia notatek przez przydzielonego asystenta dydaktycznego. Należy tu jednak zwrócić też uwagę na ograniczoną liczbę zatrudnionych asystentów dydaktycznych – ogranicza to możliwość skorzystania z tej usługi, a także niezależność studentów, którzy nie potrzebowaliby asystenta, gdyby zastosować wytyczne uniwersalnego projektowania zajęć.
 - Brak uwzględnienia wsparcia w obsłudze administracyjnej w dokumentach i działaniach uczelni.
 - Niski poziom (i niska dostępność) informacji na temat praw przysługujących studentom ze szczególnymi potrzebami (np. IOS, oferta Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych).
 - Brak świadomości dotyczącej ASD w społeczności uczelni (zarówno wśród studentów neuroatypowych, jak i neurotypowych, a przede wszystkim wśród kadry dydaktycznej i administracyjnej).
 - Brak organizacji adresowanej do osób o szczególnych potrzebach – jako grupy szerszej niż osoby niepełnosprawne (jest pełnomocnik rektora, jednak nie podejmuje on żadnych działań w tym zakresie).
Należy podkreślić (i pochwalić), że aktualnie uczelnia jest w trakcie realizacji projektu „Lider-adwokat studenta z ASD”. Istnieje szansa, że działania projektowe zwiększą świadomość społeczności uniwersyteckiej na temat spektrum i pozwolą wypracować konkretne rozwiązania, które staną się po zakończeniu projektu powszechne i trwałe.
9. Trudności, jakie napotkano, to duża nieprzychylność Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych w zakresie udzielania informacji.

III. Tajemniczy klient na wystawie Caravaggio i inni mistrzowie w Zamku Królewskim w Warszawie

Kinga Nizewska
CENTRUM PROMOCJI
POLSKIEGO ESPORTU

Zakres monitoringu Monitorowana była strona internetowa Zamku Królewskiego (www.zamek-krolewski.pl) pod kątem informacji dla osób z niepełnosprawnością. Następnie odbył się spacer osoby na wózku – trasą dotarcia do Zamku, zakupu biletów i odwiedzenia wystawy usytuowanej na piętrze Zamku oraz kawiarni muzealnej. Monitoring przeprowadzony został w styczniu 2022 r.

Kluczowy wniosek z monitoringu Należy zbudować ścieżkę dojazdu do Zamku.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Wnioski:

1. Wystawa i personel bardzo dobrze przygotowane do przyjmowania gości na wózkach.
2. Bardzo zły dojazd do Zamku.
3. Zaniedbany dostęp alternatywny do kas.

Rekomendacje:

1. Należy zbudować ścieżkę dojazdową do Zamku.
2. Należy opisać na stronie internetowej, jakie wspomaganie dla osób z niepełnosprawnościami jest przygotowane w Zamku.

IV. Monitoring dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami w IV Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu oraz XIV Liceum Ogólnokształcącym w Szczecinie

*Jan Korczyński
Patrik Wojciechowski*
Stowarzyszenie
na rzecz Praworządności
w Szkołach
STOWARZYSZENIE
UMARŁYCH STATUTÓW

Najważniejszy komunikat z monitoringu

W toku przeprowadzonego monitoringu ujawniono liczne bariery informacyjne i infrastrukturalne dla osób ze specjalnymi potrzebami. Wskazuje się, że istnieje pilna potrzeba ich usunięcia, aby osoby ze specjalnymi potrzebami mogły korzystać w pełni ze świadczonych usług publicznych, bez zbędnych barier i pomocy osób trzecich.

Wnioski i rekomendacje.

Kluczowy wniosek

Brak pełnej dostępności architektonicznej budynków szkół.

Najważniejsze rekomendacje – co, kto i kiedy powinien zrobić:

1. Organy prowadzące winne dostosować budynki do wymogów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
2. Strony internetowe kontrolowanych podmiotów nie spełniają wymogów wynikających z norm ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych i norm pokrewnych – winny dostosować rozwiązania teleinformatyczne do wymogów ustawowych.

Opis przebiegu monitoringu i argumenty za wnioskami i rekomendacjami

Autorzy do monitorowanych placówek przestali wnioski o udostępnienie informacji publicznej, które zawierały kluczowe pytania pozwalające sprawdzić zarówno dostępność architektoniczną, jak i cyfrową tych podmiotów. Z zebranych danych wynika, iż monitorowane placówki spełniają częściowo wymogi związane z zapewnieniem dostępności architektonicznej i cyfrowej. Należy dostosować infrastrukturę architektoniczną i cyfrową ze względu na wymogi prawa, których szkoła obecnie nie spełnia.

Jakie napotkano trudności?

Kontrolujący nie zostali wpuszczeni do szkoły z uwagi na stopień CHARLIE CRP, z którym związane są regulacje zabraniające wpuszczania do szkół osób postronnych – szkoły niechętnie i zdawkowo odpowiadają na pytania zadane przez kontrolujących drogą telefoniczną i mailową.

Do raportu autorzy załączają całą korespondencję mailową związaną z prowadzonym monitoringiem dostępności.

Zastosowane metody

Skorzystanie z dostępu do informacji publicznej – uzyskanie w ten sposób informacji o dostępności infrastrukturalnej budynku z uwagi na brak samodzielnego dostępu do kontrolowanego obiektu.

Informacja o autorach i organizacji

Autorami raportu są Jan Korczyński i Patrik Wojciechowski ze Stowarzyszenia na rzecz Praworządności w Szkołach STOWARZYSZENIE UMARŁYCH STATUTÓW. Głównym celem statutowym organizacji jest działalność na rzecz praworządności w polskiej oświacie.

v. Monitoring deklaracji dostępności oraz strony internetowej Wrocławskiego Instytutu Kultury

Joanna Stasieńko
Fundacja L'ARCHE

Najważniejszy komunikat z monitoringu

Deklaracja dostępności zawiera prawie wszystkie elementy wymagane ustawowo. Na stronie internetowej należy doprecyzować niektóre dane, uporządkować informacje i poprawić elementy wizualne. Brak wzmianki o dostępności dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym brak informacji o działalności Instytutu w języku łatwym do czytania (ETR).

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

1. Dokument deklaracji dostępności znajduje się na samym dole głównej strony Instytutu, napisany bardzo małą czcionką. Informacje o udogodnieniach dla osób z niepełnosprawnością są trudne do znalezienia.

REKOMENDACJA: Stworzenie podstrony o dostępności zatytułowanej „Deklaracja dostępności”. Zamieszczenie linku do podstrony w widocznym miejscu, najlepiej na górze i w większej czcionce niż obecnie. Na tej podstronie obok deklaracji o dostępności powinna znaleźć się wizualizacja udogodnień w postaci zdjęć, film w PJM o działalności Instytutu oraz informacja w ETR.

2. W prawym górnym rogu na stronie głównej Instytutu widoczny jest symbol dostępności. Po naciśnięciu nie następuje przekierowanie do deklaracji dostępności, tylko strona jest w większej czcionce, a tytuły są podświetlane na niebiesko.

REKOMENDACJA: Symbol dostępności powinien kierować do podstrony deklaracji dostępności. Zalecane jest dodanie symbolu niepełnosprawności wzrokowej. Po naciśnięciu na ten symbol (oko) tekst pojawiałby się powiększony, a tytuły byłyby podświetlane na niebiesko. Warto dodać również wersję kontrastową dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

3. W deklaracji dostępności brak dokładnej informacji o jej statusie pod względem zgodności z normą europejską. Jest to wymóg ustawy. Na stronie Instytutu napisano, że „strona internetowa jest zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych (...)”. Brak wymaganej informacji, czy strona jest zgodna całkowicie, czy częściowo.

REKOMENDACJA: Doprecyzować, w jakim zakresie strona jest dostępna.

4. Nie wymieniono niedostępnych treści i nie opisano powodu, choć ustawa tego wymaga. Z pewnością treści na stronie Instytutu są niedostępne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

REKOMENDACJA: Opisać niedostępne treści i określić powód.

5. Brak informacji, jakie konkretnie strona posiada ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami. Po analizie stwierdzam, że ma możliwość zmiany rozmiaru tekstu i podświetlone tytuły. Nie ma o tym jednak wzmianki w deklaracji.

REKOMENDACJA: Uzupełnić deklarację dostępności o informację na temat ułatwień dla osób z niepełnosprawnościami.

6. Nielogiczne ułożenie treści na stronie. Film informacyjny o działalności Instytutu z tłumaczeniem PJM znajduje się w zakładce „Kontakt”. Trudno powiedzieć, dlaczego został zamieszczony dopiero w ostatnim możliwym miejscu, tym bardziej że nie opisuje kontaktu z Instytutem, tylko dotyczy jego działalności.

REKOMENDACJA: Przenieść film na podstronę dotyczącą dostępności.

7. Informacje dotyczące dostosowań nie są jednoznaczne. Informacja na stronie Instytutu wygląda następująco: „Opis dostosowań, na przykład pochylni, platform, informacji głosowych, pętach indukcyjnych: Z racji na to, że wejście do budynku jest na poziomie chodnika, nie ma potrzeby stosowania pochylni. Pomieszczenie jest przystosowane dla osób niesłyszących i niedosłyszących”.

Brakuje dokładnej informacji, czy te dostosowania są dostępne w Instytucie, czy też zostały wymienione w nagłówku jako przykłady. Informacja głosowa jest dostosowaniem dla osób z niepełnoprawnością wzroku, a w tekście jako odbiorcy dostosowań wymienione są osoby niesłyszące i niedosłyszące. Ogólnie zdanie jest mało zrozumiałe.

REKOMENDACJA: Dokładne opisanie istniejących dostosowań w Instytucie z odniesieniem do konkretnych niepełnosprawności.

8. Całkowity brak wizualizacji – zdjęć obrazujących opisywane udogodnienia i dostosowania.

REKOMENDACJA: Utworzenie galerii zdjęć istniejących w Instytucie udogodnień.

Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami

Monitoring został przeprowadzony na podstawie analizy danych zastanych. Poddano ocenie stronę internetową oraz deklarację dostępności Wrocławskiego Instytutu Kultury. W ocenie osoby monitorującej był to optymalny sposób, aby wyciągnąć wnioski i stworzyć rekomendacje.

Informacja o autorce i organizacji

Monitoring wykonała Joanna Stasińska, przewodnicząca zarządu Fundacji L'Arche Wspólnota we Wrocławiu. Fundacja L'Arche wspiera dorosłe osoby z niepełnoprawnością intelektualną. We Wrocławiu L'Arche prowadzi dwa małe domy pomocy społecznej dla osób z niepełnoprawnością intelektualną oraz zespół mieszkań chronionych. W Polsce istnieje pięć oddziałów Fundacji L'Arche.

VI. Kontrola jakości dostosowania toalet dla osób z niepełnosprawnościami na dworcu kolejowym Łódź Fabryczna

*Katarzyna Anklewicz
Katarzyna Król
Fundacja Edukacyjna
SIŁACZKA*

Najważniejszy komunikat z monitoringu

Dworzec Łódź Fabryczna to główna stacja kolejowa w mieście. Obecnie kompleks łączy komunikację kolejową, autobusową (miejską i dalekobieżną), tramwajową oraz rowerową i samochodową. Dworzec ma najwyższą kategorię – premium. W latach 2011–2016 przeszedł generalną modernizację.

W 2022 r. otrzymałyśmy kilka sygnałów od osób niepełnosprawnych ruchowo, że toalety dla osób z niepełnosprawnościami nie są tam dla nich dostępne. Początkowo problemem było to, że toaleta posiada bramkę, dodatkowo zamkniętą na klucz. Pani zatrudniona do jej obsługi pracuje w weekendy do godz. 15.00, a w dni powszednie do godz. 17.00, natomiast ochrona nie ma klucza do bramki. Okazało się, że jest specjalna barierka do wejścia, a na bramce widnieje informacja z numerem telefonu do ochrony obiektu. Jednak z poziomu osoby stojącej (a co dopiero siedzącej na wózku) niemożliwe jest otwarcie bramki. Następnie okazało się, że przycisk jest zablokowany, a jego odblokowanie zajęło personelowi 15 minut.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

- Toaleta posiada barierkę, której otwarcie jest praktycznie niemożliwe.
- Po interwencji stróża na dworcu otrzymali telefony komórkowe, a na wejściu przez bramki została umieszczona informacja z numerem telefonu osoby, która rzekomo ma tę toaletę otwierać.
- Musi być dostępny przycisk do otworzenia bramki i możliwość zapłacenia za skorzystanie z toalety.
- Kontakt z zarządcą lokalu jest utrudniony – nikt nie odpisuje na maile, telefonicznie przekierowują właśnie na maila.

Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami

Z obserwacji uczestniczącej wynika, że w trakcie realizacji ogólnodostępnej toalety nikt prawdopodobnie nie wziął pod uwagę potrzeb osób niepełnosprawnych – efekt jest marny, popełniono wiele błędów. Poza problemem ze wspomnianym przyciskiem bramka po otwarciu uniemożliwia otworzenie samych drzwi do toalety.

Na naszą prośbę o udostępnienie informacji publicznej, wystaną drogą mailową 19.10.2022, otrzymałyśmy odpowiedź 3.11.2022. W międzyczasie e-mail był przekierowywany do kolejnych jednostek organizacyjnych PKP, gdzie przerzucano między sobą odpowiedzialność za kwestię udzielenia ww. informacji. W trakcie rozmów telefonicznych odsyłano nas do kontaktu mailowego.

Z udzielonej odpowiedzi wynika, że dworzec (w tym toalety dworcowe) jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jest to sprzeczne

z wnioskami z obserwacji uczestniczącej. Próbowaliśmy zwrócić na to uwagę oficjeli, niestety nikt nie wykazał większego zainteresowania. Tylko jedna organizacja społeczna podjęła temat. Dopiero po wstępnej interwencji uruchomiono wcześniej wspomniany telefon kontaktowy do obsługi.

Na stronie internetowej PKP umieszczono: raport o stanie zapewniania dostępności podmiotu publicznego: <https://www.plk-sa.pl/bip/raport-dostepnosc>, informacje o formach udostępniania informacji publicznej: <https://www.plk-sa.pl/bip/udostepnianie-informacji-publicznej>, jak i informacje dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej sprawności ruchowej: <https://www.plk-sa.pl/informacje/niepelnospawni>.

Załączniki

- Dokumentacja fotograficzna
- Wniosek o udostępnienie informacji publicznej

Wszystkie załączniki są dostępne na dysku zawierającym całość materiałów związanych z realizacją monitoringów, w przypadku chęci zapoznania się z załącznikami, prosimy o kontakt z Fundacją Stabilo lub INPRIS

VII. Monitoring dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej Kina Kosmos w Katowicach pod kątem osób z niepełnosprawnością ruchową i niepełnosprawnością wzroku

Alicja Maciejewska
Fundacja SIÓDMY ZMYŚŁ

Najważniejszy komunikat z monitoringu

- W trakcie monitoringu skupiłam się na trzech aspektach:
- dostępność budynku kina dla potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu,
 - dostępność repertuaru kina dla niewidomych,
 - dostępność strony internetowej dla niewidomych.
- Monitoring wykazał braki instytucji w trzech ww. aspektach. Jednocześnie udało się wyróżnić liczne, aczkolwiek słabo promowane starania kina w kierunku szybkiego wdrożenia nowych działań dostępnościowych.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

- Kino jest w dużej części dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchu – do budynku prowadzi rampa, jest bezproblemowy dostęp do kas i głównej sali filmowej na parterze. Kino przygotowało na sali specjalne miejsca na wózki. Obniżone kasy pozwalają bez przeszkód zakupić bilet osobie na wózku.
- Kino nie ma dostępnej przestrzeni na piętrze dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Mała sala kinowa znajdująca się na pierwszym piętrze jest niedostępna dla osób z niepełnosprawnością ruchu – brak windy, brak możliwości jej zamontowania ze względów na strukturę budynku.
- Kino przygotowało osobną toaletę dla niepełnosprawnych na parterze, co pozwala osobom na wózkach bez problemów z niej skorzystać.
- Repertuar kina w niewielkim stopniu przewiduje seanse dla osób niewidomych – wydarzenia dostępne (np. pokazy z audiodeskrypcją) są okazyjne, kilka razy w roku. Jeśli odbywają się takie pokazy, to zawsze w dużej sali na parterze, co pokazuje wrażliwość władz kina na potrzeby osób o różnych dysfunkcjach.
- Strona kina jest częściowo zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej. Zawiera błędy dostępności, tzn. brakuje m.in. poprawnej struktury nagłówkowej, źle są opisane hipertącza, zastosowano niewłaściwy sposób oznajmiania wykonywanych na stronie akcji, np. utrudniający odczytywanie repertuaru. Osoba niewidoma może ze strony skorzystać, ale nie jest to komfortowe.
- Kino jest świadome potrzeby dalszych zmian i udoskonaleń, o czym świadczą liczne plany na przyszłość: przeniesienie kinowej kawiarni na parter, przygotowanie przewodników od września 2022 r., opracowanie opisów budynku oraz cyklicznych wydarzeń w języku ETR.
- Kino powinno jak najszybciej (w ciągu kilku miesięcy) poprawić dostępność strony internetowej i wykonać retesty dostępności, które sprawią, że spełni standardy WCAG na poziomie AA.
- Zespół odpowiedzialny za promocję i organizację wydarzeń powinien przemyśleć urozmaicenie repertuaru o większą ilość wydarzeń dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi (pokazy z audiodeskrypcją, napisami dla niesłyszących, warsztaty integracyjne o kinie, konferencje). Rekomendowa-

ne są: kontakt z organizacją pozarządową lub ekspertami z doświadczeniem w organizacji dostępnych wydarzeń i zasięgnięcie konsultacji lub nawiązanie partnerstwa. Dzięki temu łatwiej będzie otworzyć się szerzej na nową grupę odbiorców, czyli osoby niewidome, i przygotować dla nich odpowiednią ofertę.

- Kino powinno przenieść kawiarnię na parter, aby wszyscy na równi mogli z niej korzystać. Zgodnie z planami zarządu kina ma tak się stać w roku 2023.

Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami

1. W monitoringu udało mi się zebrać informacje o dostępności architektonicznej budynku Kina Kosmos – przekazał je przedstawiciel kina w rozmowie (poparte deklaracją dostępności architektonicznej). Otrzymałam też listę planów wdrożenia nowych udoskonaleń architektonicznych, a także krótki raport dotyczący dostępności strony internetowej. Kolejnym aspektem monitoringu była wizyta w kinie wraz z osobą niewidomą, która sprawdziła dostępność architektoniczną budynku pod kątem jej niepełnosprawności – dostęp do sal kinowych i toalet, poruszanie się po obiekcie i możliwość zakupu biletu w kasie. Dzięki współpracy z niewidomym testerem dostępności cyfrowej udało mi się przetestować stronę pod względem jej funkcjonalności i dostępności dla niewidomych.
2. Zebrane dane pokazują, że Kino Kosmos jest świadome potrzeby dostępności placówki pod względem architektonicznym, cyfrowym i komunikacyjnym dla osób niepełnosprawnych. Kino w ostatnich latach wdrożyło wiele nowych rozwiązań architektonicznych, dzięki którym osoby z niepełnosprawnością ruchową mogą skorzystać z oferty instytucji. Kino jest otwarte na potrzeby osób niewidomych i świadome konieczności poszerzenia repertuaru, jednak nie ma jeszcze planu na ofertę programową dla tej grupy odbiorców. W trakcie monitoringu nie napotkałam większych trudności. Kino wyraziło chęć współpracy i chętnie udzielało odpowiedzi na pytania. Bez problemu mogłam sprawdzić funkcjonalności budynku podczas wizytacji z osobą niewidomą.

Informacja o autorce i organizacji

Monitoring wykonała Alicja Maciejewska z Fundacji SIÓDMY ZMYŚL. To audiodeskrytorka z 5-letnim stażem, specjalistka ds. dostępności komunikacyjnej. Działa na rzecz poprawy dostępu do kultury osób niewidomych, szkoli z zakresu dostępności informacyjnej i audiodeskrypcji.

Fundacja SIÓDMY ZMYŚL zajmuje się aktywnym działaniem na rzecz dostępności kultury dla osób niewidomych i niesłyszących. Od 11 lat Fundacja prowadzi liczne projekty i działania społeczne, które uświadamiają społeczeństwo, w szczególności pracowników instytucji kultury, w kwestii dostępu do kultury osób z niepełnosprawnością sensoryczną. Fundacja organizuje i pomaga współtworzyć wydarzenia, tworzy audiodeskrypcje, napisy dla niesłyszących oraz tłumaczenia na polski język migowy.

VIII. Rozpoznanie dostępności architektoniczno-komunikacyjnej w Urzędzie Skarbowym we Wrocławiu

Renata Bigda
CENTRUM WSPARCIA
WROCŁAW

Analiza dotyczyła Urzędu Skarbowego przy ul. Ostrowskiego we Wrocławiu.

Zakres monitoringu

- Sprawdzenie dostępności pod względem architektonicznym.
- Sprawdzenie dostępności pod względem komunikacji.

Wnioski

- Urząd jest przystosowany do potrzeb osób mających problemy z poruszaniem się.
- Drzwi wejściowe są przystosowane dla wózka inwalidzkiego.
- Wejście jest bezpośrednio z poziomu chodnika.
- Windy nie są przystosowane dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Na parkingu znajdują się dwa dobrze przystosowane i oznaczone miejsca parkingowe.
- Poruszanie się osób niewidomych samodzielnie jest utrudnione.
- Brak oznaczeń w alfabecie Braille'a.
- Brak informacji głosowych.
- Brak powiększonego druku dla osób słabowidzących.
- Osoby głuche mogą skorzystać z tłumacza języka migowego.
- Brak pętli indukcyjnej.
- O pomoc można poprosić ochronę lub zadzwonić pod nr 71 797 73 18.
- Osoby potrzebujące mają prawo skorzystać z pomocy osoby uprawnionej.

Opis przebiegu monitoringu

- Wizyta w urzędzie jako petent.
- Rozmowa z pracownikami.
- Swobodne poruszanie się po urzędzie.
- Obserwacje i wnioski.
- Mimo wielu prób brak kontaktu z koordynatorem dostępności.
- Zauważyłam brak szkoleń dla pracowników z obsługi osób ze szczególnymi potrzebami.

IX. Monitoring weryfikujący przekazanie informacji jednostkom gminy Września w sprawie obowiązku powołania koordynatora ds. dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Jacek Kowalski
 ŚLĄSKA FUNDACJA
 POMOCY
 GŁUCHONIEWIDOMYM

Zakres monitoringu

Monitoring weryfikujący przekazanie informacji jednostkom gminy Września w sprawie obowiązku powołania koordynatora ds. dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zgodnie z „Planem działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Urzędzie Miasta i Gminy Września w latach 2020–2021”. Monitoring dotyczy sprawdzenia punktu 2 z ww. planu, tzn. czy wskazane przez Urząd jednostki gminy Września powołały koordynatora ds. dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz czy opracowały plan działania koordynatorów.

Dotyczy 16 jednostek gminy Września: 1) szkoły podstawowe gminy Września, 2) przedszkole publiczne 3), Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni, 4) Warsztat Terapii Zajęciowej we Wrześni, 5) Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, 6) Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wrześni, 7) Wrzesiński Ośrodek Kultury, 8) Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne. Koordynatorzy z ww. jednostek.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje Wnioski:

- Wszystkie jednostki gminy Września mają podstronę o dostępności na swojej stronie internetowej, zatem przekazano informację do jednostek w sprawie powołania koordynatora ds. dostępności.
- Większość (9 na 16) jednostek gminy Września podała dostęp do koordynatorów dostępności w swojej placówce.
- W 7 jednostkach gminy Września podano „kontakt do osoby kontaktowej w przypadku problemów z dostępnością strony internetowej”. W monitoringu zostało to zakwalifikowane jako częściowo odpowiadające kryterium posiadania koordynatora ds. dostępności, ponieważ wyszczególniono kryterium odnoszące się do strony internetowej, a nie nazwano funkcji tej osoby jako „koordynatora dostępności”. Zaleca się doprecyzowanie zakresu obowiązków ww. osób – czy dotyczą jedynie strony internetowej, czy pełnego zakresu działań jako koordynatora ds. dostępności.
- Jednostki gminy Września powinny opracować plan działania koordynatorów. Połowa jednostek nie opublikowała go na swojej stronie. Zaleca się upublicznienie planów, aby łatwiej można było je weryfikować.
- Trzy jednostki gminy Września opublikowały na podstronie dotyczącej dostępności dokument, który jest skanem jako bitmapa, co nie powinno mieć miejsca, ponieważ takie pliki nie są dostępne dla osób korzystających z programów udźwiękawiających dla osób z niepełnosprawnością wzrokową. Zaleca się publikowanie dokumentów cyfrowych dostępnych nie jako skanowana bitmapa.

Rekomendacje:

1. Poinformowanie, kto jest w jednostce gminy Września koordynatorem ds. dostępności, a nie tylko osobą kontaktową w sprawie problemów ze stroną internetową. Dotyczy to:
 - a. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1
 - b. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6
 - c. Samorządowa Szkoła Podstawowa w Kaczanowie
 - d. Samorządowa Szkoła Podstawowa w Marzeninie
 - e. Warsztat Terapii Zajęciowej we Wrześni
 - f. Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich
 - g. Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne
2. Upublicznienie planów działania koordynatorów ds. dostępności. Dotyczy:
 - a. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1
 - b. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 3
 - c. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6
 - d. Samorządowa Szkoła Podstawowa w Chwalibogowie
 - e. Samorządowa Szkoła Podstawowa w Otocznej
 - f. Wrzesiński Ośrodek Kultury
 - g. Biblioteka Publiczna
 - h. Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne
3. Opublikowanie dokumentów dostępnych cyfrowo na podstronie „dostępność” zamiast skanów, które są bitmapą. Dotyczy:
 - a. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 3
 - b. Samorządowa Szkoła Podstawowa w Kaczanowie
 - c. Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich

Zebrano dane ze strony <https://bip.wrzesnia.pl> oraz stron internetowych jednostek gminy Września. Podstawowym dokumentem był plik PDF „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Urzędzie Miasta i Gminy Września w latach 2020–2021” (https://bip.wrzesnia.pl/fls/bip_pliki/2020_10/BIPF5B0E6A7A77786Z/Plan_dzialania_-_zapewnienie_dostepnosci_osobom_ze_szczegolnymi_potrzebami_na_lata_2020_-_2021__41_kB_.pdf, dostęp: 21.09.2022).

Monitoring dotyczył punktu 2 ww. planu: „Przekazanie informacji do jednostek Gminy Września w sprawie obowiązku powołania koordynatorów ds. dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz opracowania planów działania koordynatorów”.

**Opis przebiegu
monitoringu
i metod
oraz argumenty
za wnioskami
i rekomendacjami**

Zostały sprawdzone strony internetowe jednostek gminy Września, a dokładniej – podstrony dotyczące dostępności.

Z zebranych danych wynika, że jednostki gminy Września zostały poinformowane o konieczności zapewnienia dostępności i przygotowały raporty dostępności. Nie we wszystkich jednostkach została jednoznacznie określona rola koordynatora ds. dostępności. Plany działania koordynatorów ds. dostępności nie są opublikowane w każdej jednostce.

**Informacja
o autorze
i organizacji**

Jacek Kowalski – ŚLĄSKA FUNDACJA POMOCY GŁUCHONIEWIDOMYM

Fundacja od 2018 r. wspiera osoby głuchoniewidome w lepszym funkcjonowaniu. Organizuje dla nich spotkania ze specjalistami i warsztaty umożliwiające rozwój umiejętności, poszerzenie wiedzy oraz integrację ze środowiskiem. Prowadzi również zajęcia edukacyjne i informacyjne mające na celu rozpowszechnienie wiedzy o osobach głuchoniewidomych oraz alternatywnych metodach komunikacji z nimi.

X. Monitoring w Urzędzie Miasta Torunia możliwości wejścia do budynku oraz poruszania się po urzędzie w celu załatwienia spraw urzędowych

Szymon Bober
CENTRUM WSPARCIA
ZA HORYZONT

Zakres monitoringu	Monitoring w Urzędzie Miasta Torunia – wydział na ul. Batorego, m.in. wydział meldunkowy oraz zamówienia dowodu osobistego. Monitoring dostępności urzędu dla osób ze szczególnymi potrzebami. Dokonano monitoringu możliwości wejścia do budynku oraz poruszania się po urzędzie w celu załatwienia spraw urzędowych.
Najważniejsze wnioski i rekomendacje	<ul style="list-style-type: none">• Mimo oddania do użytku nowej windy – brak możliwości korzystania z niej.• Brak możliwości dostania się do budynku (schody).• Brak możliwości przywołania ochrony obiektu do pomocy osobom ze szczególnymi potrzebami.
Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami	<ol style="list-style-type: none">1. Brak możliwości dostania się do obiektu dla osób ze szczególnymi potrzebami. Brak możliwości przywołania ochrony budynku do pomocy w dostaniu się do obiektu, a co za tym idzie – brak możliwości załatwienia spraw urzędowych. W obiekcie jest nowa winda, ale nieczynna.2. Wysłano pismo do wiceprezydenta miasta w sprawie zaistniałej sytuacji.3. Brak kompetentnych osób z kierownictwa obiektu na miejscu. Brak jakiegokolwiek chęci współpracy – dlatego skargę z monitoringu wysłano bezpośrednio do władz miasta. Opryskliwy personel obiektu – który powinien pomóc osobom ze szczególnymi potrzebami.4. Wnioski: czekano do ostatniego dnia z formalną odpowiedzią oraz z usunięciem dezinformacji na windzie. Założono dzwonek do powiadomienia ochrony o chęci dostania się do budynku oraz skorzystania z windy.
Informacja o autorze i organizacji	<i>Monitoring wykonał pastor Szymon Bober, dyrektor CENTRUM WSPARCIA ZA HORYZONT – agendy kościelnej zajmującej się m.in. pomocą na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami.</i>
Załączniki	<ul style="list-style-type: none">• Pismo do władz miasta• Zdjęcia z monitoringu w dniu kontroli• zdjęcia z rekontroli• Korespondencja z urzędem miasta i jego odpowiedź

Wszystkie załączniki są dostępne na dysku zawierającym całość materiałów związanych z realizacją monitoringów, w przypadku chęci zapoznania się z załącznikami, prosimy o kontakt z Fundacją Stabilo lub INPRIS

XI. Monitoring Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Toruniu w zakresie dostępu do miejsc parkingowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Szymon Bober
CENTRUM WSPARCIA
ZA HORYZONT

Zakres monitoringu	Monitoring Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Toruniu po kapitalnym remoncie oraz oddaniu nowych budynków. Monitorowano dostęp do miejsc parkingowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Najważniejsze wnioski i rekomendacje	<ol style="list-style-type: none">1. W czasie kontroli odnotowano brak miejsc do parkowania auta dla osób ze szczególnymi potrzebami (zarówno płatnych, jak i bezpłatnych).2. Brak wyznaczonych miejsc dla aut na tzw. kopertach.3. Brak informacji ze strony osób chroniących obiekt, gdzie osoba ze szczególnymi potrzebami może zaparkować auto.4. Chcę zwrócić uwagę, że nowy obiekt został oddany do użytku miesiąc wcześniej i zapomniano w miejscu świadczenia usług medycznych o osobach ze szczególnymi potrzebami.5. Wnioski: po wysłaniu pisma do dyrekcji szpitala dokonano w ciągu miesiąca zmian – wyznaczono miejsca parkingowe dla osób ze szczególnymi potrzebami (oznakowano je i teraz jest ich wystarczająco dużo).
Opis przebiegu monitoringu i metod oraz argumenty za wnioskami i rekomendacjami	<ol style="list-style-type: none">1. Podczas monitoringu dokonano oględzin wokół całego szpitala, szukając miejsc do parkowania dla osób ze szczególnymi potrzebami:<ul style="list-style-type: none">• odnaleziono kilka miejsc płatnych (ale wszystkie były zajęte) – brak odpowiedniej ilości miejsc parkingowych,• nie znaleziono nawet jednego miejsca bezpłatnego wyznaczonego dla osób ze szczególnymi potrzebami.2. Szpital pomimo ogromnej dotacji na remont i rozbudowę zapomniał o zapewnieniu miejsc parkingowych osobom ze szczególnymi potrzebami.3. W czasie kontroli nie uzyskano pomocy (od załogi szpitala), jeśli chodzi o informację, gdzie można bezpiecznie (bez ryzyka mandatu) zostawić auto.
Informacja o autorze i organizacji	<i>Monitoring wykonał pastor Szymon Bober, dyrektor CENTRUM WSPARCIA ZA HORYZONT – agendy kościelnej zajmującej się m.in. pomocą na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami.</i>
Załączniki	<ul style="list-style-type: none">• Pismo do dyrekcji informujące o kontroli oraz zaobserwowanych uchybieniach• Odpowiedź ze szpitala• Korespondencja ze szpitalem• Zdjęcia z monitoringu• Zdjęcia po kolejnej kontroli

Wszystkie załączniki są dostępne na dysku zawierającym całość materiałów związanych z realizacją monitoringów, w przypadku chęci zapoznania się z załącznikami, prosimy o kontakt z Fundacją Stabulo lub INPRIS

XII. Monitoring regulacji w zakresie dostępności w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu

Bogna
Kociotowicz-Wiśniewska,
Fundacja
COURT WATCH POLSKA
(obecnie Fundacja STABILO)

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Koordinatorem ds. dostępności w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu oraz sądów z obszaru apelacji poznańskiej jest jedna osoba – Patryk Piechocki, zastępca kierownika Oddziału Administracyjnego. W obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Poznaniu znajdują się:

- Sąd Okręgowy w Poznaniu – obejmujący obszar właściwości sądów rejonowych w: Chodzieży, Gnieźnie, Gostyniu, Grodzisku Wlkp., Kościanie, Lesznie, Nowym Tomysłu, Obornikach, Pile, Poznaniu-Grunwaldzie i Jeżycach, Poznaniu-Nowym Mieście i Wildze, Poznaniu-Starym Mieście, Rawiczu, Szamotułach, Śremie, Środzie Wielkopolskiej, Trzciance, Wągrowcu, Wolsztynie, Wrześni i Złotowie,
- Sąd Okręgowy w Koninie – obejmujący obszar właściwości sądów rejonowych w: Koninie, Kole, Słupcy i Turku,
- Sąd Okręgowy w Zielonej Górze – obejmujący obszar właściwości sądów rejonowych w: Krośnie Odrzańskim, Nowej Soli, Świebodzinie, Wschowie, Zielonej Górze, Żaganii i Żarach.

Strona internetowa sądu posiada następujące ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami:

- wersja kontrastowa,
- możliwość zmiany rozmiaru tekstu,
- widoczny fokus,
- wyróżnienie odnośników.

Strona internetowa jest częściowo zgodna z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z powodu niezgodności lub wyłączeń wymienionych poniżej:

- Serwis zawiera dokumenty PDF, które powstały na podstawie źle przygotowanych dokumentów Word (nie ma w nich dobrze zaznaczonej, logicznej struktury) lub są skanami dokumentów. W miarę możliwości będziemy to poprawiać oraz dokładać starań, by nowe dokumenty były przygotowywane poprawnie.
- Zamieszczone na stronie oświadczenia majątkowe sędziów, asesorów sądowych, referendarzy i komorników są publikowane w formie skanów (pliki PDF) i nie są dostępne cyfrowo w całości.
- Część plików publikowanych w ogłoszeniach przetargowych nie jest dostępna cyfrowo z uwagi na to, że jest to dokumentacja projektowa, wytworzona w specjalnym oprogramowaniu.

Dostępność architektoniczna (na podstawie deklaracji):

- Budynek, w którym ma siedzibę Sąd Apelacyjny w Poznaniu, jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Do obiektu prowadzi jedno wejście – od ul. Trójkąta. Zamontowana na poziomie przyziemia platforma dla osób niepełnosprawnych pozwala na swobodny wjazd wózkami.
- Przed budynkiem wyznaczono 1 miejsce parkingowe dla osób niepełnosprawnych.
- Do budynku i wszystkich jego pomieszczeń można wejść z psem asystującym i psem przewodnikiem.
- Recepcja i stanowisko ochrony znajdują się po prawej stronie schodów od wejścia głównego. Dalsze przejście zabezpieczone jest bramką do wykrywania metali, a miejsce po prawej stronie obok bramki umożliwia przejazd osobom na wózku. Korytarze i pomieszczenia na wszystkich kondygnacjach są dla tych osób dostępne. W budynku jest winda, do której zapewniony jest dojazd z poziomu parteru.
- Drzwi windy są automatyczne przesuwne, a sygnalizacja optyczna umożliwia łatwą identyfikację dźwigu oraz informuje o położeniu kabiny. Panel przycisków w kabinie windy wraz z wyświetlaczem pokazującym numer piętra znajduje się po lewej stronie kabiny, na wysokości ok. 1 m od podłogi. Przyciski w windzie są dobrze widoczne, dodatkowo oznaczone alfabetem Braille'a, przyjęcie wezwania sygnalizowane jest ich podświetleniem. Winda wyposażona jest w system dźwiękowy informujący o zamykaniu i otwieraniu drzwi, kierunku jazdy oraz numerze piętra. Komunikaty głosowe są dobrze słyszalne.
- Toaleta dla osób niepełnosprawnych znajduje się na parterze, w części przy biurze podawczym i punkcie obsługi interesantów.
W punkcie informacyjnym znajduje się stanowisko przystosowane do obsługi osób słabosłyszących i niesłyszących za pośrednictwem tłumacza online języka migowego.

Finalizowana jest realizacja planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu na lata 2020–2023. W ramach planu ukończono następujące inwestycje:

- oznaczenie kontrastowe drzwi wejściowych do Sądu oraz przeszkleń wewnątrz budynku,
- oznaczenie kontrastowe biegu schodów w holu budynku oraz na klatkach schodowych,
- zakup i montaż regulowanego elektrycznie blatu dla interesantów w punkcie informacyjnym,
- poszerzenie drzwi wejściowych do punktu informacyjnego wraz z likwidacją progu,

- tablice informacyjne na wszystkich dostępnych kondygnacjach oraz znacznik przestrzeni w holu,
- tabliczki informacyjne dla poszczególnych pomieszczeń oraz nakładki na poręcze schodów,
- modernizacja windy poprzez instalację urządzenia przekazującego komunikaty głosowe,
- zakup materaca ewakuacyjnego,
- zakup przywoławczego systemu alarmowego w toaletach,
- zakup abonamentu na usługę tłumacz języka migowego online,
- zakup przenośnej pętli indukcyjnej,
- sporządzenie oraz publikacja informacji o zakresie działalności Sądu w postaci pliku odczytywanego maszynowo,
- sporządzenie oraz publikacja w serwisie BIP informacji o zakresie działalności Sądu w formie tekstu łatwego do czytania,
- publikacja informacji o zakresie działalności Sądu w formie filmu dla osób niesłyszących.

Do realizacji pozostaje:

- poszerzenie miejsca parkingowego dla osób niepełnosprawnych wraz z likwidacją krawężnika,
- wprowadzenie standardu dot. opracowywania pism sądowych w formie dostępnej,
- dostosowanie opublikowanych już dokumentów do wymagań ustawy o dostępności (w ramach posiadanych możliwości technicznych),
- audyt serwisu BIP i ewentualne dostosowanie strony do zaleceń,
- opracowanie procedur ewakuacyjnych uwzględniających osoby ze szczególnymi potrzebami,
- modyfikacja systemu przeciwpożarowego, ewakuacyjnego (komunikaty świetlne).

XIII. Monitoring regulacji w zakresie dostępności w Sądzie Rejonowym w Pile

Małgorzata Darmas
Fundacja
COURT WATCH POLSKA
(obecnie Fundacja STABILO)

Na stronie Sądu Rejonowego w Pile jest widoczna i łatwa do znalezienia zakładka „Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami”, gdzie zamieszczono informacje nt.: koordynatora ds. dostępności, deklarację dostępności, raporty o dostępności, wniosek o zapewnienie dostępności oraz plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Sądzie Rejonowym w Pile na lata 2022–2025.

Strona internetowa jest przejrzysta i łatwa w nawigowaniu. Można dodać kontrast i zwiększyć czcionkę (standardowe udogodnienia).

Strona jest częściowo zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z powodu kilku niezgodności lub wyłączeń. Podmiot deklaruje, że zapewnienie dostępności nieśłoby za sobą nadmierne obciążenia dla podmiotu publicznego.

Treści niedostępne

- Serwis zawiera dokumenty PDF, które powstały na podstawie źle przygotowanych dokumentów Word (nie ma w nich dobrze zaznaczonej, logicznej struktury) lub są skanami dokumentów.
- Część plików publikowanych w ogłoszeniach przetargowych nie jest dostępna cyfrowo z uwagi na to, że jest to dokumentacja projektowa, wytworzona w specjalnym oprogramowaniu.

Ostatniego przeglądu i aktualizacji deklaracji dokonano w marcu 2021 r. Istnieje zatem podejrzenie, że strona jest rzadko aktualizowana.

Dostępność architektoniczna (na podstawie deklaracji):

- Budynek będący siedzibą Sądu Rejonowego w Pile jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Do obiektu prowadzi wejście od al. Powstańców Wielkopolskich z podjazdem dla osób niepełnosprawnych. Drzwi wejściowe otwierane są automatycznie.
- Do budynku i wszystkich jego pomieszczeń można wejść z psem asystującym i psem przewodnikiem.
- Bezpośrednio po wejściu do budynku w holu głównym znajduje się biuro podawcze sądu (po prawej stronie), biuro obsługi interesanta (po lewej stronie) oraz stanowisko ochrony (na wprost).
- Dalsze przejście zabezpieczone jest obrotowymi bramkami TRI-POD, bramką do wykrywania metali oraz skanerem do prześwietlania bagażu.
- Przejazd osobom na wózku umożliwiony jest lewą stroną holu.
- Obecnie dla osób na wózkach dostępne są korytarze i pomieszczenia na parterze.
- Budynek posiada zewnętrzny szyb windy.

- Toaleta przystosowana dla osób niepełnosprawnych znajduje się na parterze, po lewej stronie na końcu korytarza.
- Dla osób z niepełnosprawnością ruchową przystosowano całkowicie pokój przesłuchań, do którego prowadzi odrębne wejście z boku budynku, gdzie zamontowano na poziomie przyziemia platformę dla osób niepełnosprawnych, pozwalającą na swobodny wjazd wózkami. Platforma obsługiwana jest przez pracownika ochrony.
- W pokoju przesłuchań przystosowano również otwory drzwiowe oraz toaletę dla osób z niepełnosprawnością ruchową i poruszających się na wózkach.
- Na parkingu sądowym wyznaczono jedno miejsce postojowe dla osób niepełnosprawnych.

Sąd deklaruje, że zapewnia dostęp do bezpłatnego świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGN.

Serwis internetowy jest przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Może być używany na różnych platformach sprzętowych (stacjonarnych, mobilnych) i programowych (systemy operacyjne, przeglądarki).

Strona jest w pełni rozpoznawalna przez programy czytające dla osób niewidomych, takie jak np. Window-Eyes, JAWS czy NVDA.

Sąd jest świadomy koniecznych zmian, o czym świadczy zamieszczony na stronie plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Sądzie Rejonowym w Pile na lata 2022–2025. W ramach tego planu przewidziane są takie prace jak:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób,
- zapewnienie dostępności cyfrowej zgodnie z ustawą o dostępności cyfrowej,
- zakup przenośnej pętli indukcyjnej dla osób niedostępujących,
- informacja o zakresie działalności Sądu Rejonowego w Pile w postaci nagrania w polskim języku migowym,
- opracowanie procedury obsługi wniosków o zapewnienie dostępności oraz udziału w postępowaniu przed prezesem PFRON,
- szkolenia dla pracowników z zakresu dostępności.

Wątpliwości wzbudza fakt, że jest jeden **koordynator** ds. dostępności dla Sądu Apelacyjnego w Poznaniu oraz sądów z obszaru apelacji poznańskiej. Może to powodować trudności w kontakcie z koordynatorem, przepływie informacji oraz szybkości załatwiania konkretnych spraw.

Podsumowując, mimo istniejących niedociągnięć i braków w zapewnieniu pełnej dostępności zgodnie z wymogami ustawy, do czego sam podmiot przyznaje się w deklaracji, wydaje się, że Sąd Rejonowy w Pile jest na dobrej drodze do zapewnienia dostępności zgodnej z ustawą.

Aneks nr 1

Materiał pomocniczy do prowadzenia monitoringu w ramach projektu dotyczącego dostępności STABILO i INPRIS

„Dostępność – skuteczne i przejrzyste prawo”.

Kilka wskazówek wprowadzających

- Staramy się zaplanować monitoring tak, by był on realnie do wykonania w krótkim czasie, przy niewielu osobach zaangażowanych w jego realizację oraz braku dodatkowych kosztów.
- Wybieramy konkretną instytucję lub grupę instytucji albo też problem dotyczący działalności danej instytucji.
- Skupiamy się na realizacji obowiązków danej instytucji w zakresie dostępności, w tym w szczególności dotyczących przyjmowania odpowiednich procedur, dokumentów, deklaracji dostępności itd.
- Nasze działania monitoringowe nie są audytem dostępności, ponieważ on wymaga dużego zaangażowania sił i środków i ma określone wymagania i warunki. Nasze monitoringi mogą być natomiast przygotowaniem do późniejszych audytów.
- Jednak, jeżeli w ramach monitoringu pojawią się informacje czy dowody wskazujące na braki w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej itd. to oczywiście można to odnotować, opisać i wskazać w raporcie.

Działania w ramach monitoringu:

1. Wybieramy konkretną instytucję lub instytucje do monitorowania.
2. W zależności od naszej decyzji możemy instytucje poinformować o prowadzonym monitoringu, ale nie musimy tego robić – jest tu dowolność. Warto jednak po zakończeniu monitoringu przekazać informację o wnioskach i rekomendacjach.
3. Określamy zakres monitoringu – jaki problem badamy, jakie działania danej instytucji, realizację jakich obowiązków? Bardzo dobrym rozwiązaniem jest postawienie sobie konkretnego pytania, odpowiedzi, na które będziemy szukać w naszym monitoringu.
4. Znając zakres monitoringu określamy, jakie informacje są nam potrzebne, żeby przeprowadzić monitoring i wyciągnąć sensowne wnioski.
5. W zależności od tych informacji jakie są nam potrzebne - dobieramy narzędzia pracy. W każdym przypadku dostępna musi być analiza danych zastanych. Co do narzędzi to wskazać można następujące:
 - a. analiza danych zastanych (przepisy dotyczące tej instytucji, w szczególności te dotyczące obowiązków w zakresie dostępności, dane statystyczne inne raporty, dane dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej, dane na stronie internetowej, przede wszystkim deklaracja dostępności);
 - b. analiza strony internetowej i Biuletynu Informacji Publicznej badanej instytucji;
 - c. analiza dokumentów obecnych na stronie internetowej lub powieszonych w siedzibie instytucji;

- d. wystąpienie z wnioskiem o informację publiczną o informacje lub dokumenty, których potrzebujemy; należy pamiętać, żeby wystąpić o konkretne dane, informacje i dokumenty – zbyt rozbudowany wniosek może spowodować opóźnienia lub uznanie przez instytucję, że żądamy informacji przetworzonej; wzór wniosku: http://www.inpris.pl/fileadmin/user_upload/documents/Udzia%C5%82_NGO_w_tworzeniu_prawa_miejscowego/05_Wniosek_o_udost%C4%99pnienie_informacji_publicznej.pdf;
 - e. obserwacja uczestnicząca – idziemy do danej siedziby instytucji i obserwujemy w wybranej aspekty związane z naszym monitoringiem i sporządzamy notatkę z obserwacji;
 - f. jeżeli mamy dostęp do użytkowników usług danej instytucji możemy spróbować zrobić niewielką ankietę i dopytać o interesujące nas kwestie (np. uczniów, petentów itd.);
 - g. jeżeli mamy taką możliwość i potrzebę możemy przeprowadzić bardziej pogłębioną rozmowę z władzami danej instytucji, urzędnikami, też klientami; rozmowa taka powinna odbyć się przy użyciu scenariusza (spisaniu pytań); może to być rozmowa osobista, może też być poprzez telefon lub on-line;
 - h. ankiety samooceny – jeżeli to możliwe i nam potrzebne możemy poprosić daną instytucję o dokonanie samooceny na podstawie przygotowanej przez nas ankiety – argumentem dla danej instytucji może być to, że będzie ona pomocna też tej instytucji do określenia potrzeb, braków itd. Ankieta nie musi być długa – ważne, aby była dostosowana do danej instytucji i dotyczyła jej działalności; wzory ankiet dostępne są w naszej bazie danych;
 - i. możliwa jest też do zastosowania technika „tajemniczego klienta”, gdy udajemy się do danej instytucji albo dzwoniemy lub wysyłamy maile wcielając się w petenta, klienta prosząc o różne informacje związane z dostępnością – jest to jednak trudna technika i trzeba się do niej dobrze przygotować;
 - j. dobrym pomysłem jest zrobienie internetowej kwerendy informacji dotyczących naszej instytucji, jej działań szczególnie w zakresie dostępności itd. Niekiedy można tam znaleźć ciekawe i ważne dla nas informacje.
6. Bliższy opis narzędzi jest w prezentacjach w naszej bazie danych oraz w polecanych publikacjach dostępnych on-line.
 7. We wszystkich powyższych czynnościach dotyczących wyboru instytucji i zaplanowaniu i przeprowadzeniu monitoringu oraz przygotowania narzędzi pomocą służą opiekunowie ze STABILO i INPRIS.
 8. Wszystkie czynności w ramach monitoringu powinniśmy dokumentować w formie notatki, zbierać w folderze dokumenty, dane, pliki, notatki

Aneks nr 2

Wzór raportu z monitoringu

Tytuł	Wskazanie jak instytucja/instytucje była/były monitorowana i jaki aspekt ich działalności.
Najważniejszy komunikat z monitoringu	Dwa-trzy zdania o tym co było monitorowane (jaki aspekt działania instytucji był sprawdzany). Wskazanie jaki jest kluczowy, ogólny wniosek z monitoringu.
Najważniejsze wnioski i rekomendacje	Opisanie najlepiej w punktach, jakie są kluczowe wnioski z monitoringu (zwracamy uwagę czy mamy na nie dowody w zebranych materiale). Wskazanie również w punktach najważniejszych rekomendacji, czyli: co, kto i w jakim czasie powinien zrobić.
Opis przebiegu monitoringu, metod i argumenty za wnioskami i rekomendacjami	W tym miejscu powinno się znaleźć omówienie przebiegu projektu. 1. Opis jakie dane zebrano i jakimi metodami (jakie metody zastosowano w monitoringu (np. ankiety, obserwacje, pisma itd. w przypadku analiz danych zastanych - podanie dokumentów, zestawień jakie analizowano) 2. Co wynika z tych danych? Jakie są argumenty za naszymi wnioskami i rekomendacjami? 3. Jakie napotkano trudności i problemy. 4. Tu można też zawrzeć wykresy, rysunki, screeny.
Informacja o autorach i organizacji	Krótko wskazanie kto wykonał monitoring, w przypadku większej liczby osób ewentualnie wskazanie roli tych osób. Informacje o organizacji (zakres działania, ogólnie doświadczenie).
Załączniki	Nie jest to obowiązkowe, ale jeżeli uważacie, że w ramach monitoringu udało się zebrać coś co warto pokazać to można jako uciąć jako załączniki, np.: wzory dokumentów, pism do instytucji, zestawienia liczbowe, arkusz obserwacji, ankieta, dyspozycje do wywiadu, zdjęcia itd.

Kim jesteśmy?

Fundacja STABILO

Jesteśmy ekspercką organizacją społeczną. Pracujemy głównie w obszarach partycypacji obywatelskiej, ochrony zdrowia psychicznego, prawa i dostępności. Zależy nam, by podstawą zmiany społecznej było przyjazne i dobre prawo, które powstaje w trosce o obywateli. Byśmy jako społeczeństwo potrafili korzystać z zalet demokracji i aktywnie uczestniczyli w życiu publicznym. Chcemy, aby mieszkanki i mieszkańcy mogli wpływać na decyzje samorządów, biorąc udział w szerokich, dobrze przygotowanych konsultacjach społecznych.

Monitorujemy, edukujemy i propagujemy procesy partycypacji obywatelskiej. Wpływamy na zwiększenie poziomu zaangażowania obywateli w życie publiczne w całym kraju. Prowadzimy szkolenia i doradztwo m.in. dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, urzędników, nauczycieli i młodzieży.

Więcej informacji o STABILO można znaleźć na stronie stabilo.org.pl oraz w naszych mediach społecznościowych.

Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS

Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS to prawniczy think-tank, założony w 2009 r.

Nasze działania koncentrujemy wokół idei „Przybliżamy prawo ludziom”:

- Pracujemy na rzecz zwiększenia dostępu do prawa;
- Uczymy prawa przyjaznym językiem i infografikami;
- Łączymy prawników z organizacjami społecznymi;
- Działamy na rzecz przejrzystego i rzetelnego stanowienia prawa;
- Międzynarodowo działamy na rzecz praw człowieka i obywatela.

Więcej informacji o INPRIS można znaleźć na stronie inpris.pl oraz w naszych mediach społecznościowych.

